

Bruxelles, 9.11.2016
COM(2016) 715 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Comunicarea din 2016 privind politica de extindere a UE

{SWD(2016) 360 final}
{SWD(2016) 361 final}
{SWD(2016) 362 final}
{SWD(2016) 363 final}
{SWD(2016) 364 final}
{SWD(2016) 365 final}
{SWD(2016) 366 final}

I. INTRODUCERE

În noiembrie 2015, Comisia Europeană a prezentat o strategie pe termen mediu pentru politica de extindere a UE, care acoperă durata mandatului actualei Comisii. Aceasta a fost aprobată de Consiliu în decembrie 2015. În prezenta comunicare, se face bilanțul progreselor înregistrate privind punerea în aplicare a acestei strategii, se trag concluzii și se prezintă recomandări în ceea ce privește anumite țări implicate în procesul de aderare și cu privire la unele chestiuni tematice.

UE continuă să se confrunte cu provocări majore pe diverse fronturi. Crizele multiple au un potențial destabilizator nu numai în Europa, ci și în întreaga lume. Atractivitatea UE în țările implicate în procesul de aderare a fost parțial afectată de încetinirea creșterii economice și de scepticismul față de proiectul european.

În același timp, perspectiva certă a aderării la UE, reafirmată în mod constant de toate statele membre, continuă să producă schimbări și să consolideze stabilitatea și securitatea în țările din Europa de Sud-Est. Prin urmare, un proces de extindere credibil, bazat pe condiții stricte și echitabile, rămâne un instrument de neînlocuit pentru consolidarea acestor state și sprijinirea modernizării lor prin intermediul reformelor politice și economice, în conformitate cu criteriile de aderare.

Politica de extindere continuă să dea roade, iar în majoritatea țărilor, reformele avansează, deși cu viteze diferite. Având în vedere complexitatea reformelor necesare, procesul este unul pe termen lung și deficiențele structurale persistă, în special în domeniile-cheie, și anume statul de drept și economia.

În Turcia, în mod specific, reuniunea la nivel înalt UE-Turcia din 29 noiembrie 2015 și, ulterior, declarația UE-Turcia din 18 martie 2016 au fost în măsură să conducă la o reducere semnificativă a fluxurilor de migrație neregulamentară și, pe o scară mai largă, la revitalizarea relațiilor dintre UE și Turcia. La 15 iulie, instituțiile democratice și societatea din Turcia în ansamblul său au fost afectate de o tentativă de lovitură de stat violentă care a fost condamnată imediat de către UE în termenii cei mai fermi.

Un angajament neîntrerupt față de principiul „abordării cu prioritate a aspectelor fundamentale” rămâne esențial pentru țările implicate în procesul de aderare. Comisia va continua să își concentreze eforturile pe statul de drept, inclusiv în ceea ce privește securitatea, respectarea drepturilor fundamentale, instituțiile democratice și reforma administrației publice, precum și pe dezvoltarea economică și pe competitivitate. Acestea sunt în continuare elementele fundamentale pentru îndeplinirea criteriilor de aderare de la Copenhaga și de la Madrid. Este în continuare esențial ca societatea civilă și părțile interesate în sens mai larg să joace un rol mai pregnant.

În același timp, este important să se recunoască faptul că negocierile de aderare nu sunt – și nu au fost niciodată – un scop în sine. Acestea sunt parte a unui proces mai larg de modernizare și reformă. Este necesar ca guvernele țărilor implicate în procesul de aderare să urmeze mai activ reformele necesare și să le transforme realmente în agende politice proprii – nu doar pentru că UE solicită acest lucru, ci pentru că este în interesul propriilor cetățeni. Sprijinul public pentru extinderile viitoare va depinde de gradul de pregătire a țărilor candidate. Prin urmare, reformele realizate în cadrul procesului de aderare la UE contribuie, de asemenea, la creșterea încrederii cetățenilor din statele membre ale UE și din țările candidate, deopotrivă.

II. PUNEREA ÎN APLICARE STRATEGIEI DE EXTINDERE PENTRU 2015

a) Statul de drept

În ansamblu, s-au înregistrat eforturi pentru modernizarea cadrelor și a infrastructurii juridice, precum și pentru a asigura o mai bună formare a judecătorilor și procurorilor. În luna iulie, Parlamentul Albaniei a adoptat în unanimitate amendamentele constituționale care stau la baza unei reforme judiciare cuprinzătoare și aprofundate. Serbia a adoptat planuri de acțiune cuprinzătoare privind statul de drept, care stabilesc programul de lucru pentru reformele prevăzute la capitolele 23 și 24.

Cu toate acestea, progresele realizate în ceea ce privește instituirea unor **sisteme judiciare** funcționale și independente rămân lente, cele mai multe țări continuând să se confrunte cu probleme de eficiență și cu lipsa unui nivel suficient de independență și de responsabilitate. În Turcia, independența sistemului judiciar a fost subminată de schimbările majore în structura și componența instanțelor superioare, precum și de presiunea continuă exercitată asupra judecătorilor și a procurorilor. Concedierea unei cincimi din judecători și procurori în urma loviturii de stat din 15 iulie reprezintă o provocare semnificativă suplimentară pentru funcționarea generală a sistemului judiciar. În fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, nu au fost încă abordate în mod adecvat deficiențele grave evidențiate de scandalul interceptării comunicațiilor.

În ultimii ani, toate țările și-au consolidat cadrele pentru combaterea **corupției** și a **criminalității organizate**. Au fost înființate noi instituții, cum ar fi Agenția Anticorupție din Muntenegru, și s-au depus eforturi substanțiale pentru a încuraja specializarea, atât în cadrul poliției, cât și al personalului judiciar. În ciuda acestor eforturi, mai multe țări din regiune continuă să dea semne clare de acaparare a statului, în grade diferite. Întreprinderi, instituții sau persoane fizice influente utilizează practici ilegale pentru a influența politicile, mediul juridic și economia în funcție de propriile lor interese. Angajamentul politic declarat de a combate corupția nu s-a concretizat suficient în rezultate concrete. Prin urmare, eforturile trebuie să se concentreze mai mult ca niciodată pe obținerea de rezultate convingătoare și susținute în aceste domenii, pe baza unor anchete, urmăriri penale și hotărâri judecătorești eficiente, eficace și nepărtinitoare în cazurile de la toate nivelurile. Este necesară o mai mare transparență în achizițiile publice. Rezultatele în lupta împotriva criminalității organizate ar trebui să depășească nivelul cazurilor individuale. Este necesar ca autoritățile să demareze un proces eficient de anihilare a rețelelor infracționale și de confiscare a bunurilor, inclusiv utilizând instrumente mai puternice și mai ambițioase, cum ar fi confiscarea extinsă a bunurilor și utilizarea sistematică a anchetelor financiare. Ar trebui intensificate eforturile de combatere a traficului cu arme de foc. Progresele înregistrate în ultimii ani în combaterea traficului de persoane variază de la o țară la alta. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru alinierea la acquis-ul relevant și pentru asigurarea punerii în aplicare efective a măsurilor de prevenire, precum și pentru protecția și asistența acordate victimelor.

Terorismul și radicalizarea continuă să reprezinte o amenințare la adresa securității UE și a țărilor implicate în procesul de aderare. Turcia a fost deosebit de afectată în ultimul an de mai multe atacuri teroriste la scară largă care au produs numeroase victime. Fenomenul

luptătorilor atât din UE, cât și din țările implicate în procesul de aderare care se deplasează pentru a se alătura grupurilor insurgente mai ales din Siria și Irak, precum și amenințarea la adresa securității pe care o pot reprezenta atunci când se întorc sunt susceptibile să continue și în anii viitori. Țările implicate în procesul de aderare și-au modificat legislația în materie penală și legislația antiterorism, dobândind astfel instrumente mai robuste pentru a contracara criminalitatea și terorismul. De asemenea, o serie de țări au adoptat noi strategii și planuri de acțiune privind combaterea terorismului, care au trecut de la o abordare axată exclusiv pe asigurarea respectării legii, la una care se concentrează, de asemenea, pe prevenire și pe combaterea radicalizării. Cu toate acestea, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a combate radicalizarea în aceste țări, în special în domeniul educației și prin intermediul unui control mai bun al finanțărilor externe care promovează conținuturi radicale. UE își extinde rețeaua pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare (RAN) în țările implicate în procesul de aderare, pentru a pune la dispoziția acestora bunele practici ale UE privind combaterea radicalizării. Țările implicate în procesul de aderare ar trebui să continue să utilizeze Europol în calitate de facilitator pentru cooperarea în domeniul combaterii terorismului.

b) Drepturi fundamentale

Drepturile fundamentale continuă să fie, în mare măsură, consacrate în legislația țărilor implicate în procesul de aderare. În Balcanii de Vest există în continuare deficiențe în practică, dar situația este, în linii mari, stabilă. În Turcia s-au înregistrat regrese în acest domeniu, iar aplicarea prezintă adesea, în practică, deficiențe semnificative. În urma tentativei de lovitură de stat din iulie a fost declarată starea de urgență, în acest context fiind luate măsuri de anvergură care au restrâns drepturile fundamentale. Numeroase încălcări grave ale interdicției de a recurge la tortură și rele tratamente și ale drepturilor procedurale au fost invocate în perioada care a urmat tentativei de lovitură de stat. În propriul său interes, Turcia trebuie să asigure funcționarea eficientă a unui sistem de control jurisdicțional imparțial al presupuselor încălcări ale drepturilor omului. Comisia salută angajamentul asumat de autoritățile turce în acest scop și îndeamnă Turcia să faciliteze monitorizarea proceselor ulterioare de către organizații internaționale.

Libertatea de exprimare și libertatea mass-mediei reprezintă în continuare un motiv de preocupare deosebit în majoritatea țărilor implicate în procesul de aderare, deși în grade diferite. Lipsa de progrese în acest domeniu, deja observată în ultimii doi ani, a persistat, și, în unele cazuri, s-a agravat. Situația în ceea ce privește libertatea de exprimare a continuat să se deterioreze în mod semnificativ în Turcia, în special prin arestări și urmărirea penală a jurnaliștilor sub acuzația de terorism și închiderea unei game largi de instituții media. În Balcanii de Vest, au continuat ingerințele nejustificate ale puterii politice în activitatea organismelor publice de radiodifuziune și de televiziune, finanțarea publică a mass-mediei lipsită de transparență și intimidarea jurnaliștilor. Pentru a aborda aceste chestiuni, Comisia va lansa un concept constând în organizarea în regiune a unor „Zile ale mass-mediei”, bazate pe conferințele „Speak-Up!”, lărgind gama aspectelor mediatice abordate dincolo de libertatea de exprimare ca atare, astfel încât să cuprindă și funcționarea piețelor de media, denaturările concurenței și aspectele conexe, cum ar fi finanțarea și piețele de publicitate.

Discriminarea și ostilitatea față de categoriile vulnerabile ale populației, inclusiv pe motive de orientare sexuală sau de identitate de gen, rămân o preocupare majoră. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru asigurarea egalității între femei și bărbați, inclusiv privind combaterea violenței în familie și a violenței pe criterii de gen, precum și asigurarea egalității de șanse pentru femei, în special pe piața forței de muncă. Este necesară consolidarea drepturilor

copilului, inclusiv dezvoltarea sistemelor de protecție a copilului și a unor politici eficiente de susținere a persoanelor cu handicap. Situația dificilă a romilor rămâne, în linii mari, neschimbată, iar romii continuă să fie victime ale discriminării și excluziunii sociale în special în Balcanii de Vest. Cadrul de politici privind integrarea romilor este în vigoare în toate țările implicate în procesul de aderare, însă este necesar ca guvernele să își intensifice eforturile de punere în aplicare a angajamentelor existente și să aloce resursele necesare, atât la nivel central, cât și local.

Protecția efectivă a datelor cu caracter personal și sisteme robuste de garantare a drepturilor procedurale nu sunt încă pe deplin instituite în numeroase țări implicate în procesul de aderare.

c) Migrația

Criza migrației a fost unul dintre principalele subiecte de pe agenda politică în cursul anului trecut. Această criză a continuat să demonstreze relevanța strategică a politicii de extindere în regiune. UE a reacționat printr-o abordare cuprinzătoare, ținând cont în mod corespunzător de drepturile omului. Închiderea efectivă a rutei Balcanilor de Vest de către țările afectate, împreună cu Declarația UE-Turcia din 18 martie au dat rezultate concrete pe teren, numărul migranților în situație neregulamentară și al solicitanților de azil care ajung pe insulele grecești scăzând în mod semnificativ, de la câteva mii pe zi la mai puțin de 100 pe zi în medie. Un alt rezultat a fost o scădere semnificativă a numărului de vieți pierdute pe mare. Turcia a continuat să depună eforturi susținute pentru a furniza adăpost unui număr de peste 2,7 milioane de refugiați, în special din Siria și Irak, inclusiv prin extinderea legislației privind protecția temporară și prin facilitarea accesului la piața forței de muncă. De asemenea, aceasta a consolidat gestionarea frontierelor și a intensificat activitățile de patrulare la frontierele sale terestre și maritime. Instrumentul UE pentru refugiații din Turcia este în curs de implementare rapidă și oferă un sprijin concret persoanelor care au nevoie de acesta. Suma totală alocată în cadrul instrumentului se ridică în prezent la 2,2 miliarde EUR, din care 1,2 miliarde EUR au fost contractate și 677 de milioane EUR plătite. Serbia și fosta Republică iugoslavă a Macedoniei au contribuit în mod semnificativ la gestionarea fluxurilor de migrație. Începând din vara anului 2015, aceste două țări din Balcanii de Vest, care au fost cel mai afectate, au primit asistență umanitară din partea UE, precum și sprijin suplimentar în cadrul Instrumentului de asistență pentru preaderare în scopul sprijinirii eforturilor pozitive și constructive depuse de acestea pentru ajutarea refugiaților și a migranților de pe teritoriile lor.

Cu toate acestea, au continuat încercările migranților de a ajunge la destinații din Europa. Unele țări implicate în procesul de aderare au trebuit să își adapteze rapid atât cadrele juridice, cât și cele instituționale, precum și infrastructura pentru a face față crizei migrației. În toate țările, capacitatea administrativă și cea de a asigura respectarea legii – în special atunci când se confruntă cu situații de criză – necesită un sprijin suplimentar. Este necesară continuarea acțiunilor întreprinse de actorii polițieniști și judiciari împotriva persoanelor care introduc ilegal migranți, inclusiv prin cooperarea și schimbul de informații proactive cu țările partenere.

Sunt utilizate instrumente suplimentare pentru a reduce presiunile exercitate de migrație asupra Uniunii și a țărilor implicate în procesul de aderare. Pe lângă Instrumentul pentru refugiații din Turcia, *Fondul fiduciar regional al UE ca răspuns la criza siriană* și pacturile cu Iordania și Libanul contribuie la furnizarea de educație și locuri de muncă pentru refugiații sirieni, precum și la creșterea nivelului de bunăstare și a șanselor de reușită în viață ale acestora, permițându-le totodată să rămână în regiune. De asemenea, au fost mobilizate în Balcanii de Vest măsuri speciale de sprijin și asistență umanitară.

Cetățenii din cinci țări implicate în procesul de aderare beneficiază în prezent de liberalizarea vizelor atunci când călătoresc în UE. În 2016, Turcia și Kosovo* au înregistrat progrese semnificative în îndeplinirea cerințelor din foile lor de parcurs privind liberalizarea vizelor, ceea ce a permis Comisiei să propună Consiliului și Parlamentului European ridicarea obligativității vizelor și pentru aceste țări odată de criteriile de referință rămase vor fi îndeplinite.

d) Funcționarea instituțiilor democratice și reforma administrației publice

Buna funcționare a **instituțiilor democratice** continuă să reprezinte o provocare majoră într-o serie de țări. Este necesar ca rolul central pe care îl joacă într-o democrație parlamentele naționale să fie integrat în cultura politică. În Turcia, tentativa de lovitură de stat din luna iulie a constituit un atac direct la adresa instituțiilor alese în mod democratic. Având în vedere gravitatea amenințării la adresa instituțiilor democratice, o reacție rapidă la această amenințare a fost legitimă.

Cu toate acestea, amploarea semnificativă și natura colectivă a măsurilor luate după tentativa de lovitură de stat ridică o serie de întrebări foarte serioase. Ridicarea anterioară a imunității unui mare număr de parlamentari, care a avut loc în luna mai, este, de asemenea, un motiv serios de îngrijorare.

În Balcanii de Vest, funcționarea parlamentelor este adesea împiedicată de boicoturi. Deși unele boicoturi au fost depășite, se menține o cultură politică bazată pe dezbinare. Acordul la care s-a ajuns în fosta Republică iugoslavă a Macedoniei în luna iulie privind punerea în aplicare a Acordului de la Pržino de anul trecut constituie baza pentru organizarea unor alegeri parlamentare anticipate în decembrie 2016. Boicotarea și obstrucționarea activității parlamentare de către opoziție au continuat în Kosovo, incluzând incidente de violență. Controlul parlamentar este deseori subminat de o raportare guvernamentală insuficientă, de slăbiciunea structurală a comisiilor parlamentare și de utilizarea excesivă a procedurilor parlamentare de urgență. Deși organizarea de alegeri ca atare are loc în general fără incidente majore, deficiențe importante, inclusiv în ceea ce privește gestionarea alegerilor și ingerințele politice în relațiile mass-mediei, afectează integritatea procesului preelectoral și electoral în ansamblul său. Alegerile continuă să fie adesea percepute ca o ocazie de a câștiga controlul politic asupra administrației în sens larg, inclusiv asupra instituțiilor independente.

Progresele referitoare la **reforma administrației publice** au fost diferite de la o țară la alta. În Turcia, rămâne să se evalueze impactul numărului mare de concedieri recente asupra profesionalismului și eficienței administrației publice. Majoritatea țărilor din Balcanii de Vest au înregistrat progrese în ceea ce privește adoptarea strategiilor de reformă a administrației publice și a programelor de reformă a gestiunii finanțelor publice, însă este necesar să se asigure punerea în aplicare și să se răspundă necesităților de sustenabilitate pe termen lung. Politizarea funcției publice rămâne un motiv de îngrijorare. În ciuda unei legislații moderne privind funcția publică, sunt utilizate în mod regulat excepții, în special în ceea ce privește numirea și demiterea înalților funcționari. Calitatea elaborării politicilor și a redactării textelor juridice nu este în conformitate cu abordarea prevăzută de Agenda UE privind o mai bună reglementare. Legislația, politicile publice și investițiile majore sunt adesea elaborate fără efectuarea unor evaluări ale impactului și a unor consultări interne și publice suficiente.

* Această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu RCONU 1244/1999, precum și cu Avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo.

În majoritatea țărilor, structura administrației de stat rămâne complexă și nu asigură un grad suficient de responsabilitate. Drepturile cetățenilor de a beneficia de o bună administrare, de acces la informații și de justiție în materie administrativă ar trebui să fie mai bine garantate. Implementarea serviciilor de e-guvernare rămâne o prioritate, acestea reprezentând un factor-cheie pentru transparență, rapiditate și coerență în serviciile publice. Multe țări au înregistrat progrese în ceea ce privește adoptarea unor legi moderne privind procedurile administrative generale, însă securitatea juridică nu poate fi garantată decât odată ce sunt eliminate procedurile administrative speciale contradictorii din cadrul legilor sectoriale. De asemenea, este necesar ca țările să ajungă la un echilibru adecvat între administrațiile centrale, regionale și locale, care să asigure un sprijin optim pentru punerea în aplicare a reformelor și pentru prestarea de servicii pentru cetățeni.

e) Economia

Situația economică s-a îmbunătățit treptat în Balcanii de Vest, cu o creștere mai puternică, investiții mai mari și mai multe locuri de muncă create de sectorul privat. Cu toate acestea, toate țările implicate în procesul de aderare se confruntă cu provocări structurale majore de natură economică și socială, cu o eficiență scăzută a administrațiilor publice și cu rate ridicate ale șomajului. În special șomajul în rândul tinerilor se menține la un nivel îngrijorător de ridicat. Infrastructurile și sistemele de învățământ necesită îmbunătățiri. Înrăutățirea ponderii datoriei în PIB din regiune a încetinit și a putut fi chiar oprită în unele țări datorită consolidării fiscale salutare.

Lipsa de oportunități de angajare atractive pe piața internă determină numeroase persoane să migreze. În același timp, volumul important al sumelor de bani trimise din străinătate creează stimulente pentru ca oamenii să nu își caute un loc de muncă în aceste țări.

În contextul cadrului UE de susținere a guvernantei economice, toate țările candidate și potențial candidate sunt invitate să prezinte un program de reformă economică (PRE) anual. Programele de reformă economică includ previziuni macroeconomice pe termen mediu și planuri bugetare pentru următorii trei ani, precum și o listă de măsuri de reforme structurale prioritare care vizează stimularea competitivității și a creșterii economice favorabile incluziunii. Procesul privind PRE a contribuit la concentrarea atenției guvernelor către abordarea necesităților urgente în materie de reforme structurale și la îmbunătățirea coordonării. Cu toate acestea, rezultatele concrete ale acestor eforturi reformatoare asupra vieților oamenilor trebuie încă să se materializeze. Este necesară consolidarea gradului de conștientizare a orientărilor politice de către părțile interesate relevante și a angajamentului față de punerea lor în aplicare.

UE și Turcia și-au devansat pregătirile pentru negocierea unei modernizări și extinderi a uniunii vamale UE-Turcia, care are un potențial neexploatat semnificativ. Comisia lucrează la un proiect de directivă de negociere care urmează să fie prezentat până la sfârșitul anului 2016.

Climatul de investiții în multe țări este afectat în mod negativ de deficiențele continue ale statului de drept și de indiciile acaparării statului, în special în ceea ce privește independența și eficiența sistemelor judiciare, aplicarea neuniformă a normelor în materie de concurență, gestionarea necorespunzătoare a finanțelor publice și schimbările frecvente aduse autorizațiilor și impozitelor, care agravează riscul de corupție. Această situație este extrem de problematică pentru Balcanii de Vest, având în vedere deficiențele în cadrele de guvernare corporativă, piețele naționale mici și fragmentate, nivelul incomplet al privatizării și integrarea comercială regională limitată. În Turcia, creșterea economică s-a consolidat, însă

mediul de afaceri a continuat să se deterioreze și economia rămâne vulnerabilă la incertitudinea financiară, la schimbările survenite în încrederea investitorilor la nivel mondial și la continuarea riscurilor politice. Deteriorarea situației în materie de securitate a condus la o contracție semnificativă a sectorului turismului.

Având în vedere impactul statului de drept asupra guvernantei economice, Comisia va acorda o atenție deosebită legăturilor dintre acești doi piloni ai procesului de aderare.

f) Cooperarea regională

Impulsul dat prin intermediul inițiativei „Grupului celor șase din Balcanii de Vest”, în special în ceea ce privește agenda UE privind conectivitatea și „Procesul de la Berlin”, a continuat să promoveze o mai bună cooperare regională și, prin urmare, stabilizarea politică și oportunitățile economice. Pe baza rezultatelor reuniunilor la nivel înalt anterioare, în cadrul reuniunii la nivel înalt de la Paris din iulie 2016 s-au înregistrat noi progrese legate de agenda privind conectivitatea, inclusiv un acord cu privire la instituirea unei piețe regionale a energiei electrice și un accent mai mare pe îmbunătățirea eficienței energetice și utilizarea pe scară mai largă a surselor regenerabile de energie. Inițiativele regionale, cum ar fi Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est, au continuat să promoveze stabilizarea și cooperarea. De asemenea, țările au început cooperarea în noi domenii, în special prin instituirea Biroului de Cooperare Regională pentru Tineret și acordul de a lansa un nou proiect-pilot pentru schimburile de tineri funcționari publici. Țările din Balcanii de Vest au convenit, de asemenea, asupra unor măsuri de facilitare a comerțului și au inițiat măsuri menite să liberalizeze în continuare comerțul regional. În cele din urmă, succesul cooperării va fi evaluat în raport cu finalizarea proiectelor în materie de conectivitate pe teren. În prezent, trebuie ca lucrările fizice să fie lansate urgent pentru a furniza dovada concretă a avantajelor directe pentru cetățeni. Cu toate acestea, în ceea ce privește proiectele din domeniile transporturilor și energiei, este necesară accelerarea punerii în aplicare a măsurilor de reformă privind conectivitatea convenite în 2015 în cadrul reuniunii la nivel înalt de la Viena a celor șase țări din Balcanii de Vest (WB6).

Relațiile de bună vecinătate și cooperarea regională sunt elemente esențiale ale procesului de stabilizare și de asociere, precum și ale procesului de extindere. Au loc contacte permanente și continuă cooperarea la nivel bilateral și regional, inclusiv în domenii sensibile, cum ar fi crimele de război, persoanele dispărute, întoarcerea refugiaților, criminalitatea organizată și cooperarea polițienească. Relațiile de bună vecinătate continuă să fie consolidate prin intermediul diverselor inițiative de cooperare regională. În același timp, o conducere politică mai responsabilă și eforturi suplimentare în direcția reconcilierii sunt esențiale pentru promovarea stabilității și crearea unui mediu propice pentru depășirea moștenirii trecutului. Ar trebui să se evite declarațiile care au un efect negativ asupra relațiilor de bună vecinătate.

Este necesar să se depună eforturi suplimentare pentru soluționarea diferendelor bilaterale dintre țările implicate în procesul de aderare și a celor cu statele membre. Problemele bilaterale ar trebui soluționate de părțile implicate cât mai repede posibil și nu ar trebui să frâneze procesul de aderare, care ar trebui să se bazeze pe condiționalitatea stabilită. Rezultatele obținute în acest sens au fost limitate. Este necesară accelerarea progreselor în normalizarea relațiilor dintre Serbia și Kosovo. În ceea ce privește fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, menținerea relațiilor de bună vecinătate, inclusiv găsirea, sub auspiciile ONU, a unei soluții negociate și reciproc acceptabile în privința denumirii țării, rămâne un aspect esențial. Progresele înregistrate în cadrul discuțiilor privind soluționarea problemei Ciprului desfășurate sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite sunt binevenite. Pentru a facilita înregistrarea de progrese suplimentare, Turcia trebuie să își îndeplinească obligația de a pune

pe deplin în aplicare protocolul adițional și să realizeze progrese pe calea normalizării relațiilor cu Republica Cipru. Acest lucru ar putea da un nou impuls procesului de aderare. Comisia încurajează, de asemenea, evitarea oricărei amenințări, surse de fricțiune sau acțiuni care afectează relațiile de bună vecinătate și soluționarea pe cale pașnică a diferendelor. Comisia subliniază toate drepturile suverane ale statelor membre ale UE. Acestea cuprind, printre altele, dreptul de a semna acorduri bilaterale și dreptul de a explora și de a exploata resursele naturale în conformitate cu acquis-ul UE și cu dreptul internațional, inclusiv cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării.

III. RECALIBRAREA PACHETULUI DE EXTINDERE

a) Introducerea metodologiei recalibrate de raportare în noi domenii

În 2015, Comisia a introdus o serie de modificări la metodologia de raportare. Obiectivul a fost de a spori precizia evaluărilor și utilizarea pachetului ca sursă de informații și îndrumări pentru toate părțile interesate, precum și de a asigura o mai mare transparență a procesului de extindere, stabilind mai clar stadiul în care se află țările în ansamblu. În cadrul rapoartelor, se pune un accent mai mare pe situația actuală, pentru a prezenta mai clar stadiul în care se află țările vizate în pregătirile lor pentru îndeplinirea criteriilor de aderare. Astfel, rapoartele furnizează orientări mai solide privind aspectele asupra cărora țările ar trebui să se concentreze în cursul anului următor și includ grile de raportare și de evaluare mai armonizate, care să permită o comparare directă a țărilor. Aceste modificări reflectă mai clar faptul că eforturile de integrare europeană a țărilor implicate în procesul de aderare ar trebui să implice un proces constant și aprofundat de reforme politice și economice și nu ar trebui înțelese ca un set restrâns de negocieri tehnice.

Metodologia recalibrată a fost extinsă în continuare în 2016 dincolo de domeniile-pilot acoperite în 2015¹. Aceasta acoperă în prezent și domeniile legate de dezvoltarea economică (libera circulație a mărfurilor, concurența, transporturile, energia), precum și anumite domenii de la capitolul 24 (migrația, controlul frontierelor, azilul și combaterea terorismului), mediul și schimbările climatice. Extinderea treptată a metodologiei ține seama de nevoia de a asigura o eșalonare adecvată a reformelor și de necesitatea de a pune în continuare accentul pe elementele fundamentale. Noua metodă va fi dezvoltată în continuare în 2018.

Grilele de evaluare armonizate au condus la creșterea transparenței și a comparabilității rapoartelor. Pentru a obține rezultate și mai precise, evaluarea situației actuale a fost perfecționată în continuare utilizându-se, acolo unde este cazul, etape interimare între fiecare dintre două niveluri existente.

b) Revizuirea metodei de raportare privind criteriile economice

Pornind de la modificările aduse anul trecut metodei de raportare privind criteriile economice, Comisia a continuat să își perfecționeze metodologia și să ajusteze subcriteriile care alcătuiesc cele două criterii economice de aderare. Obiectivul acestei ajustări este de a se asigura că

¹ Statul de drept și drepturile fundamentale (funcționarea sistemului judiciar, corupția, criminalitatea organizată, libertatea de exprimare), criteriile economice, reforma administrației publice și trei capitole strâns legate de aceste elemente fundamentale (achizițiile publice, statistica, controlul financiar).

țările implicate în procesul de aderare vor fi pregătite din punct de vedere economic și vor contribui la competitivitatea și stabilitatea UE după ce devin membre ale acesteia.

Subcriteriile revizuite evidențiază principalele deficiențe ale actualelor țări implicate în procesul de aderare, cum ar fi mediile de afaceri deficiente care au un acces limitat la finanțare, ratele ridicate ale șomajului, rezultatele nesatisfăcătoare ale învățământului și nivelurile scăzute ale inovării și conectivității regionale. Acestea permit o analiză mai detaliată a deficiențelor în ceea ce privește funcționarea piețelor și a punctelor slabe în ceea ce privește competitivitatea. De asemenea, noul accent este mai bine aliniat la programele de reformă economică și, prin urmare, contribuie la furnizarea unor orientări mai clare pentru țările implicate în procesul de aderare, astfel încât acestea să profite de beneficiile unei integrări mai strânse cu UE înainte de aderare și, în cele din urmă, să îndeplinească criteriile economice.

c) Din toamnă în primăvară – noul calendar

Comisia intenționează să mute în primăvară momentul adoptării pachetului anual de extindere, care are loc în mod tradițional în toamnă. Aceasta ar însemna ca următorul pachet nu va fi adoptat în octombrie/noiembrie 2017, ci în primăvara anului 2018. Prin urmare, concluziile ulterioare ale Consiliului ar putea fi adoptate în cadrul Consiliului Afaceri Generale (CAG) din iunie. Acest nou calendar ar permite Comisiei să își armonizeze perioada de raportare cu anul calendaristic, pe baza căruia are loc în mod obișnuit colectarea de date statistice. Acest lucru a fost propus în mod repetat de țările implicate în procesul de aderare.

Noul calendar va permite, de asemenea, Comisiei să își armonizeze ciclul de raportare privind pachetul cu ciclul programului de reformă economică. Astfel, se va acorda o mai mare importanță elementelor fundamentale de natură economică ale politicii de extindere, se va asigura o mai mare coerență între pachet și procesul privind PRE și se vor depune eforturi pentru a acorda o mai mare vizibilitate acestuia din urmă.

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Pe baza analizei de mai sus și a evaluărilor prezentate în rezumatele pe țări din anexă, Comisia formulează următoarele **concluzii** și **recomandări**:

I

1. Politica de extindere a UE reprezintă în continuare o investiție strategică în **pacea, securitatea, prosperitatea și stabilitatea** Europei. Fiind bazată pe o condiționalitate strictă, dar echitabilă și pe principiul meritelor proprii, aceasta continuă să producă schimbări și modernizare în țările partenere într-un context general dificil. Stabilizarea prin intermediul unei astfel de transformări este în interesul UE.
2. Accentul pus de Comisie pe „**abordarea cu prioritate a elementelor fundamentale**” a generat rezultate pe teren și procesele de reformă avansează în ansamblu, deși cu viteze diferite. Având în vedere complexitatea reformelor necesare, procesul este unul pe termen lung și deficiențele persistă într-o serie de domenii-cheie. Sunt necesare reforme în domeniile statului de drept, drepturilor fundamentale, instituțiilor democratice și reformei administrației publice, precum și în economie, iar instituțiile alese trebuie să dea un impuls acestor reforme în beneficiul cetățenilor țărilor vizate. Reformele economice și consolidarea statului de drept produc efecte benefice care se susțin reciproc.

3. Cooperarea cu Turcia și țările din Balcanii de Vest a reprezentat un element important în gestionarea **crizei migrației**, mai multe țări jucând un rol constructiv. UE sprijină țările cele mai afectate, în primul rând și mai ales Turcia, în eforturile acestora de a ajuta și proteja refugiații și migranții.
4. **Relațiile de bună vecinătate și cooperarea regională** sunt elemente esențiale ale proceselor de extindere și de stabilizare și de asociere. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru soluționarea diferendelor bilaterale, care nu trebuie să blocheze procesul de aderare. Cooperarea dintre cele șase țări din Balcanii de Vest (WB6) continuă să joace un rol important în acest context, inclusiv prin intermediul „procesului de la Berlin”.

II.

5. **Turcia:** Turcia este un partener-cheie al Uniunii Europene. UE a condamnat cu fermitate tentativa eșuată de lovitură de stat din 15 iulie care a constituit un atac direct la adresa principiilor democratice, exprimându-și sprijinul deplin și solidaritatea cu poporul turc și instituțiile sale democratice. După tentativa de lovitură de stat, la 20 iulie a fost declarată starea de urgență pe teritoriul Turciei pentru o perioadă de trei luni. De atunci, aceasta a fost prelungită cu încă trei luni.

Relațiile dintre UE și Turcia se confruntă cu aceleași oportunități și provocări pe termen lung ca și înainte de 15 iulie. Cu toate acestea, măsurile de anvergură luate după lovitură de stat au intensificat și mai mult o serie de provocări majore în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale în această țară, în special libertatea de exprimare, dreptul la un proces echitabil și la respectarea garanțiilor procedurale. S-a observat în continuare un regres în ceea ce privește libertatea de exprimare și funcționarea sistemului judiciar. Situația din partea de sud-est a țării a rămas una dintre cele mai importante provocări. Această țară a înregistrat o deteriorare continuă și foarte gravă a situației în materie de securitate în urma eșuării procesului de soluționare a problemei kurde în iulie 2015 și a fost afectată de mai multe atacuri teroriste la scară largă care au produs numeroase victime, atribuite PKK și Da'esh. UE a subliniat că măsurile împotriva terorismului trebuie să fie proporționale și să respecte drepturile omului. Soluționarea politică a chestiunii kurde trebuie reluată fără întârziere. UE este profund îngrijorată de arestarea mai multor parlamentari membri ai partidului HDP sub acuzația de presupusă sprijinire a activităților teroriste.

Date fiind amploarea și natura colectivă a măsurilor luate începând cu luna iulie, UE a invitat Turcia, în calitate de țară candidată, să respecte cele mai înalte standarde în ceea ce privește statul de drept și drepturile fundamentale. Autoritățile turce și-au asumat angajamente clare în acest sens. Comisia îndeamnă Turcia să le aplice pe deplin, inclusiv prin permiterea unei monitorizări internaționale a detențiilor, proceselor și procedurilor după tentativa de lovitură de stat. UE se angajează să colaboreze cu o Turcie democratică, favorabilă incluziunii și stabilă pentru a aborda provocările noastre comune. Cu toate acestea, statul de drept, drepturile omului și libertățile fundamentale trebuie respectate în toate împrejurările, iar Parlamentul și toate forțele reprezentate în instituțiile democratice ale țării trebuie să fie în măsură să își joace pe deplin rolul constituțional. În ceea ce privește recenta luare în considerare a chestiunii prezentării unui proiect de lege în Parlament vizând reintroducerea pedepsei cu moartea, UE reamintește că respingerea fără echivoc a pedepsei cu moartea constituie un element esențial al acquis-ului UE și o obligație internațională esențială pe care Turcia s-a angajat să o respecte.

UE și Turcia și-au consolidat relațiile în domenii-cheie de interes comun, astfel cum s-a convenit în cadrul summitului UE-Turcia din 29 noiembrie 2015. Au avut loc dialoguri politice la nivel înalt și dialoguri la nivel înalt privind energia și economia. Turcia a continuat să facă eforturi remarcabile pentru a oferi adăpost unui număr de peste 2,7 milioane de refugiați din Siria și din Irak. Cooperarea cu UE în domeniul migrației s-a intensificat după declarația UE-Turcia din 18 martie 2016. În combinație cu alte măsuri luate, aceasta a condus la o scădere drastică a deceselor pe mare și la reducerea substanțială a numărului de refugiați și de migranți în situație neregulamentară care părăsesc teritoriul Turciei pentru a ajunge în Grecia. Turcia a realizat progrese substanțiale în ultimul an cu privire la îndeplinirea criteriilor prevăzute de foaia de parcurs privind liberalizarea vizelor. Comisia a făcut o propunere privind eliminarea obligației de a deține viză din momentul în care Turcia va îndeplini criteriile de referință rămase. În cadrul procesului de aderare, s-au deschis două capitole suplimentare în noiembrie 2015 și, respectiv, în iunie 2016. Acesta include, de asemenea, lucrări pregătitoare cu privire la alte trei capitole și actualizarea permanentă a rapoartelor de examinare analitică a capitolelor-cheie 23 și 24. Ambele părți au continuat să analizeze opțiunile posibile pentru modernizarea uniunii vamale. În calitate de țară membră a NATO, G20, OSCE și a Consiliului Europei, Turcia este un actor activ la nivel internațional. Turcia rămâne activă în cadrul coaliției internaționale pentru lupta împotriva Da'esh și un partener-cheie în regiune.

De asemenea, Turcia ar trebui să soluționeze dezechilibrele macroeconomice, să realizeze reforme structurale suplimentare și să îmbunătățească mediul de afaceri, în special în etapa sensibilă de după tentativa de lovitură de stat.

În final, în conformitate cu pozițiile pe care Consiliul și Comisia le-au adoptat în mod repetat în anii anteriori, în prezent este imperios necesar ca Turcia să își îndeplinească obligația de a pune în aplicare pe deplin protocolul adițional și să realizeze progrese pe calea normalizării relațiilor cu Republica Cipru. Comisia salută angajamentele asumate de părțile la convorbirile purtate sub egida ONU în vederea ajungerii la o soluție în Cipru. În prezent, este important ca aceste convorbiri să avanseze în continuare. Pentru a facilita acest lucru, angajamentul și contribuția concrete ale Turciei în favoarea unei soluționări globale sunt esențiale. UE și-a declarat disponibilitatea de a accepta condițiile unei înțelegeri care este conformă cu principiile pe care se întemeiază Uniunea.

6. **Munte negru:** negocierile de aderare la UE au înregistrat progrese. Alegerile parlamentare din octombrie 2016 s-au desfășurat într-un cadru juridic revizuit în mod substanțial și, în general, într-un mod mai participativ și mai transparent. Mediul a fost competitiv și s-a caracterizat prin respectarea, în general, a libertăților fundamentale. Se așteaptă ca autoritățile naționale relevante să investigheze rapid și în mod transparent presupusele nereguli procedurale, arestările efectuate și închiderea temporară a două platforme de comunicare mobile. Cadrul juridic în domeniul statului de drept este finalizat în mare măsură, iar cadrul instituțional este în vigoare. Întregul sistem al statului de drept trebuie acum să obțină mai multe rezultate, în special în ceea ce privește consolidarea rezultatelor în lupta împotriva corupției și a criminalității organizate. Progrese înregistrate în cadrul capitolelor privind statul de drept, demonstrate prin rezultate concrete, în special în ceea ce privește lupta împotriva corupției și a criminalității organizate, vor continua să stabilească ritmul negocierilor de aderare în general. Situația bugetară a Muntenegrului s-a deteriorat, iar creșterea nivelurilor datoriei publice amenință sustenabilitatea finanțelor publice. În mod prioritar, Muntenegru ar trebui să ia măsuri pentru reducerea cheltuielilor curente și pentru îmbunătățirea colectării veniturilor. De asemenea, ar trebui să reducă măsurile care descurajează încadrarea în

muncă, să dezvolte capitalul uman și o industrie competitivă axată pe exporturi. În decembrie 2015, Muntenegru a primit invitația de a adera la NATO, ceea ce reprezintă o realizare importantă.

7. **Serbia:** în urma alegerilor naționale anticipate din aprilie, programul noului guvern sârb a inclus aderarea Serbiei la UE ca obiectiv prioritar. Serbia a făcut pași importanți în ceea ce privește acest obiectiv, care au condus la deschiderea primelor patru capitole din negocierile de aderare, inclusiv cele privind statul de drept și normalizarea relațiilor sale cu Kosovo. Ritmul general al negocierilor de aderare la UE va depinde, în special, de progresele durabile din aceste două domenii. Este necesar ca Serbia să își intensifice implicarea în dialogul cu Kosovo, inclusiv prin punerea în aplicare a tuturor acordurilor. Comisia așteaptă cu interes deschiderea unor noi capitole în perioada următoare.

Reforme economice produc rezultate și ar trebui continuate, iar accentul trebuie pus îndeosebi pe restructurarea întreprinderilor de stat și a utilităților publice. Rolul de prim ordin exercitat de Serbia în regiune este determinant pentru îmbunătățirea legăturilor regionale și menținerea stabilității. Serbia a fost afectată de criza migrației și a jucat un rol activ și constructiv, colaborând cu țările învecinate și statele membre și gestionând fluxuri migratorii mixte.

8. **Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei:** anul trecut a fost marcat de continuarea crizei politice. Persistă îngrijorările cu privire la acapararea statului, care afectează funcționarea instituțiilor democratice și a domeniilor-cheie ale societății. Țara ar trebuie să pună în aplicare pe deplin Acordul de la Pržino, în special prin asigurarea unui proces electoral credibil în ceea ce privește alegerile parlamentare anticipate din decembrie. Eforturile depuse de procurorul special pentru a stabili răspunderea juridică trebuie sprijinite, iar Parlamentul trebuie să stabilească responsabilitatea politică pentru interceptări și conținutul acestora. Sunt necesare în continuare progrese substanțiale în ceea ce privește punerea efectivă în aplicare a priorităților de reformă urgente. Stabilitatea macroeconomică ar trebui menținută; în special, deficitul public ar trebui controlat cu mai multă rigoare și transparență, iar gestionarea cheltuielilor publice îmbunătățită. Pe baza progreselor recente înregistrate în punerea în aplicare a măsurilor de consolidare a încrederii cu Grecia, sunt necesari pași decisivi pentru soluționarea diferendului privind denumirea țării. FYROM a fost afectată de criza migrației, colaborând cu țările învecinate și statele membre și gestionând fluxuri migratorii mixte.

Evoluțiile pozitive recente din cadrul Acordului de la Pržino le oferă liderilor politici o posibilitate reală de a depăși, în cele din urmă, crizele de lungă durată și de a aborda problemele sistemice. Din această perspectivă, Comisia este pregătită să își reitereze recomandarea de a deschide negocierile de aderare cu fosta Republică iugoslavă a Macedoniei. Aceasta trebuie, totuși, să fie condiționată de progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a Acordului de la Pržino, în special organizarea unor alegeri parlamentare credibile, și de înregistrarea unor progrese substanțiale în punerea în aplicare a priorităților de reformă urgente.

9. **Albania:** țara a continuat să înregistreze progrese constante în ceea ce privește îndeplinirea tuturor celor cinci priorități-cheie pentru deschiderea negocierilor de aderare. O serie de amendamente constituționale esențiale au fost adoptate în unanimitate în iulie 2016, lansând un proces de reformă cuprinzătoare și aprofundată a sistemului judiciar. Acest proces va include o reevaluare aprofundată a judecătorilor și a procurorilor. Reforma administrației publice a continuat să fie pusă în aplicare în mod consecvent. Au fost luate în continuare măsuri în vederea obținerii de rezultate solide în materie de anchete proactive, de urmărire în justiție și de condamnări în lupta împotriva corupției și

a criminalității organizate. Drepturile fundamentale continuă să fie în general respectate în această țară.

Având în vedere progresele menționate mai sus în ceea ce privește îndeplinirea priorităților-cheie și sub rezerva înregistrării unor progrese credibile și concrete în punerea în aplicare a reformei justiției, în special privind reevaluarea judecătorilor și a procurorilor (*verificarea*), Comisia recomandă deschiderea negocierilor de aderare cu Albania.

10. **Bosnia și Herțegovina:** Bosnia și Herțegovina a răspuns priorităților care decurg din procesul său de reformă, în special în ceea ce privește agenda de reforme. Pe această bază, Consiliul a însărcinat Comisia să pregătească un aviz privind cererea de aderare. Este necesar ca eforturile semnificative în materie de reforme orientate către aderarea la UE să fie susținute pentru a aborda problemele structurale adânc înrădăcinate care frânează dezvoltarea țării, inclusiv în domeniul socioeconomic. Consolidarea statului de drept și a administrației publice în conformitate cu standardele europene la toate nivelurile de guvernare, precum și continuarea îmbunătățirii cooperării dintre toate nivelurile rămân prioritare. Mecanismul de coordonare adoptat pentru chestiunile care țin de UE ar trebui pus în aplicare pentru a permite țării să facă față provocărilor generate de procesul de integrare în UE, inclusiv în ceea ce privește adoptarea strategiilor necesare la nivelul întregii țări. Este necesară semnarea modificării Protocolului la ASA care a fost parafat în iulie 2016.
11. **Kosovo:** Comisia salută intrarea în vigoare a Acordului de stabilizare și de asociere (ASA) la 1 aprilie 2016, care asigură un cadru global pentru intensificarea relațiilor economice și politice dintre UE și Kosovo. Kosovo a făcut pași importanți în ceea ce privește îndeplinirea cerințelor prevăzute de foaia de parcurs privind liberalizarea vizelor, ceea ce a permis Comisiei să emită o propunere formală în mai 2016 privind eliminarea obligației de a deține viză, cu condiția îndeplinirii celorlalte două cerințe restante – ratificarea acordului privind frontierele cu Muntenegru și consolidarea în continuare a rezultatelor în lupta împotriva criminalității organizate și a corupției. Activitatea parlamentară a fost afectată în mod negativ de obstrucționarea fundamentală din partea diferitelor partide politice.

Actorii politici trebuie să găsească o modalitate de a depăși impasul politic prelungit și de a pregăti terenul pentru abordarea numeroaselor provocări iminente în materie de reforme, în special în ceea ce privește statul de drept și necesitatea unor reforme economice structurale care să abordeze nivelul ridicat al șomajului. A fost elaborată o agendă de reformă europeană pentru a sprijini punerea în aplicare necesară a ASA. Kosovo a îndeplinit celelalte obligații internaționale în ceea ce privește instituirea secțiunilor specializate în cadrul instanțelor judecătorești și a parchetului specializat în vederea investigării acuzațiilor de infracțiuni internaționale comise în contextul conflictului de pe teritoriul său. Mandatul EULEX a fost prelungit până în iunie 2018. Este necesar ca Kosovo să își intensifice implicarea în dialogul cu Serbia, inclusiv privind punerea în aplicare a tuturor acordurilor.

V. ANEXE

1. Rezumate ale constatărilor rapoartelor de țară
2. Statistici-cheie

ANEXA 1 – Rezumate ale constatărilor rapoartelor de țară

Turcia

O tentativă de lovitură de stat militară în noaptea de 15 iulie s-a soldat cu 241 de morți și 2 196 de răniți. Guvernul turc, cu sprijinul întregului spectru politic din Turcia și al societății, a reușit să împiedice tentativa de lovitură de stat. La 16 iulie, Marea Adunare Națională a Turciei a organizat deja în mod simbolic o sesiune specială și a adoptat o declarație aprobată de toate partidele reprezentate în Parlament. Guvernul a atribuit mișcării Gülen organizarea tentativei de lovitură de stat.

UE a condamnat imediat tentativa de lovitură de stat în mod ferm, ca reprezentând un atac direct la adresa democrației din Turcia ca atare și, de asemenea, și-a reafirmat sprijinul deplin față de instituțiile democratice ale țării.

La data de 20 iulie a fost declarată starea de urgență pe teritoriul Turciei pentru o perioadă de trei luni, care a fost prelungită cu încă trei luni la 3 octombrie. Au fost introduse modificări legislative semnificative prin decret. Turcia a notificat Consiliului Europei o derogare de la obligația sa de a garanta o serie de drepturi fundamentale protejate prin Convenția europeană a drepturilor omului. În urma tentativei de lovitură de stat, a avut loc un număr ridicat de suspendări, concedieri, arestări și detenții pe baza acuzațiilor de presupuse legături cu mișcarea Gülen și de participare la tentativa de lovitură de stat. Măsurile au afectat întregul spectru al societății, având un impact deosebit asupra sistemului judiciar, a poliției, jandarmeriei, armatei, funcției publice, autorităților locale, mediului academic, profesorilor, avocaților, mass-mediei și comunității de afaceri. Mai multe instituții și întreprinderi private au fost închise, bunurile acestora fiind confiscate sau transferate către instituțiile publice.

În urma măsurilor adoptate ulterior tentativei de lovitură de stat, UE a solicitat autorităților să respecte cele mai înalte standarde în ceea ce privește statul de drept și drepturile fundamentale. Cu toate că între funcționarii publici și stat ar trebui să existe o relație de încredere și loialitate și pot fi luate măsuri pentru a asigura acest lucru, orice acuzație de nereguli ar trebui stabilită prin proceduri transparente în toate cazurile individuale. Răspunderea penală individuală poate fi stabilită doar cu respectarea deplină a separării puterilor, a independenței sistemului judiciar și a dreptului fiecărei persoane la un proces echitabil, inclusiv prin accesul efectiv la un avocat. Turcia ar trebui să se asigure că orice măsură adoptată este limitată la ceea ce este strict necesar pentru a răspunde cerințelor impuse de situație și că, în toate cazurile, aceasta îndeplinește criteriile privind necesitatea și proporționalitatea. Măsurile luate în cadrul stării de urgență sunt în curs de examinare de către Consiliul Europei. Turcia ar trebui să dea curs urgent recomandărilor Comisarului Consiliului Europei pentru Drepturile Omului din octombrie 2016.

În ceea ce privește **criteriile politice**, anterior tentativei de lovitură de stat, Parlamentul a demarat un program legislativ de amploare în vederea punerii în aplicare a planului de acțiune ambițios al guvernului în materie de reformă pentru 2016 și a cerințelor legislative din foaia de parcurs privind liberalizarea vizelor. Cu toate acestea, mai multe acte legislative cheie adoptate în ceea ce privește statul de drept și drepturile fundamentale nu erau în conformitate cu standardele europene, cum ar fi Legea privind protecția datelor. Confruntările politice au continuat să îngreuneze activitatea legislativă. Adoptarea în luna mai a unui act legislativ care a permis ridicarea imunității unui număr mare de deputați și, ulterior, arestarea și detenția mai multor parlamentari membri ai partidului HDP, inclusiv a celor doi copreședinți, în luna noiembrie, constituie un motiv de profundă îngrijorare.

Situația din partea de sud-est a rămas una dintre cele mai importante provocări pentru această țară. În urma eșecului procesului de soluționare a problemei kurde în iulie 2015, Turcia a

înregistrat o deteriorare continuă și foarte gravă a situației în materie de securitate, care a condus la pierderi importante de vieți omenești, și a fost afectată de mai multe atacuri teroriste la scară largă care au produs numeroase victime, organizate de PKK și Da'esh. Autoritățile au continuat campania militară și de securitate antiterorism la scară largă împotriva Partidului Muncitoresc din Kurdistan (PKK), care este înscris în continuare pe lista UE a organizațiilor teroriste. S-au multiplicat acuzațiile grave privind încălcări ale drepturilor omului și utilizarea disproporționată a forței de către forțele de securitate în regiunea de sud-est. Numeroși reprezentanți aleși și numeroase cadre de conducere ale municipalităților din sud-est au suspendați, revocați din funcție sau arestați sub acuzații de terorism, unii dintre aceștia pe baza unor decrete emise în cadrul stării de urgență instituite după tentativa de lovitură de stat. Cu toate acestea, măsurile de combatere a terorismului ar trebui să fie proporționale și trebuie să respecte drepturile omului. Soluționarea problemei kurde prin intermediul unui proces politic reprezintă singura cale posibilă; reconcilierea și reconstrucția devin, de asemenea, aspecte esențiale care trebuie abordate de autorități.

Societatea civilă a depus eforturi în măsura posibilului pentru a putea rămâne activă și implicată în viața publică. Organizațiile independente ale societății civile sunt rareori implicate în procesele de elaborare a legilor și a politicilor. Anumiți reprezentanți ai acestora, inclusiv apărători ai drepturilor omului, au fost deținuți și au fost raportate acuzații de intimidare credibile. Un mare număr de organizații a fost închis în cadrul măsurilor adoptate de guvern în urma tentativei de lovitură de stat, invocându-se pretense legături ale organizațiilor în cauză cu mișcarea Gülen.

Turcia este relativ pregătită în domeniul reformei administrației publice, aceasta asumându-și un angajament ferm privind o administrația deschisă și receptivă. Cu toate acestea, s-au înregistrat regrese în domeniul serviciilor publice și al gestionării resurselor umane în special în urma tentativei de lovitură de stat. Rămâne să se evalueze impactul structural asupra funcționării funcției publice al măsurilor luate după tentativa de lovitură de stat.

Sistemului judiciar al Turciei se află într-o fază inițială de pregătire/a atins un anumit nivel de pregătire. S-a înregistrat regrese în cursul anului trecut, în special în ceea ce privește independența sistemului judiciar. Schimbările semnificative aduse structurilor și componenței instanțelor superioare constituie un motiv serios de îngrijorare și nu sunt în conformitate cu standardele europene. A continuat destituirea unor judecători și procurori și, în unele cazuri, au avut loc arestări pe baza acuzațiilor de conspirație cu mișcarea Gülen. Situația s-a înrăutățit și mai mult după tentativa de lovitură de stat din iulie, în urma căreia o cincime din judecători și procurori au fost concediați și bunurile acestora înghețate. Sistemul judiciar trebuie să funcționeze într-un mediu care să îi permită să își îndeplinească îndatoririle în mod independent și imparțial, iar puterea executivă și cea legislativă trebuie să respecte pe deplin separarea puterilor în stat. În cadrul stării de urgență, Turcia a prelungit în continuare perioada arestării preventive pentru anumite infracțiuni, acesta fiind de 30 de zile fără acces la un judecător, ceea ce încalcă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, iar o parte importantă din sistemul judiciar face obiectul acestor măsuri.

Țara a atins un anumit nivel de pregătire în combaterea corupției. Corupția rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Adoptarea unei noi strategii și a unui plan de acțiune anticorupție reprezintă un pas înainte, chiar dacă aceasta rămâne destul de limitată în ceea ce privește domeniul său de aplicare. Cadrul juridic continuă să sufere din cauza unor lacune importante, iar influența puterii executive în anchetarea și urmărirea penală a cazurilor de corupție la nivel înalt constituie în continuare o preocupare majoră. Percepția corupției rămâne ridicată.

Turcia a atins un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. Capacitatea instituțională a fost sporită și noi strategii și planuri de acțiune adoptate. Cu toate acestea, nu sunt disponibile statistici referitoare la numărul de condamnări definitive și alți indicatori importanți. Anchetele financiare rămân insuficient utilizate. Înghețarea preventivă a activelor este rar aplicată, iar bunurile confiscate sunt de mică valoare. În cadrul luptei împotriva terorismului, un cadru juridic cuprinzător privind finanțarea terorismului este în vigoare. Legea privind combaterea terorismului nu este conformă cu *acquis*-ul în ceea ce privește domeniul său de aplicare și definițiile, iar aplicarea acesteia ridică serioase preocupări legate de drepturile fundamentale. Atât legislația penală, cât și cea privind combaterea terorismului ar trebui să fie aliniate la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, fără a reduce capacitatea Turciei de a lupta împotriva terorismului. Principiul proporționalității trebuie respectat în practică.

Cadrul juridic al Turciei include garanții generale de respectare a drepturilor omului și a drepturilor fundamentale, care trebuie îmbunătățite în continuare. Exercitarea drepturilor care decurg din Convenția europeană a drepturilor omului și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu este încă garantată. În perioada imediat următoare tentativei de lovitură de stat, au fost raportate numeroase acuzații de încălcări grave ale interzicerii torturii și a relelor tratamente, precum și a drepturilor procedurale. Cu toate acestea, toate măsurile luate trebuie să fie în conformitate cu principiile proporționalității și respectării drepturilor omului. Noua lege privind instituția responsabilă de drepturile omului și egalitate din Turcia reprezintă un pas în direcția cea bună. Aceasta conține dispoziții privind interzicerea discriminării pe baza unui număr ridicat de motive, dar nu vizează în mod explicit orientarea sexuală. Este în continuare necesar să se adopte o lege specifică cuprinzătoare privind combaterea discriminării. Există un vid juridic în cazurile care implică drepturile omului, întrucât noua instituție responsabilă de drepturile omului și egalitate nu a fost încă înființată. Drepturile grupurilor celor mai vulnerabile și ale persoanelor care aparțin minorităților ar trebui să fie protejate suficient. Violența bazată pe gen, discriminarea, discursurile de incitare la ură împotriva minorităților, infracțiunile motivate de ură și încălcările drepturilor omului în cazul persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgen și intersexuale (LGBTI) continuă să reprezinte o sursă de profundă îngrijorare.

S-au înregistrat regrese considerabile în ultimul an în ceea ce privește libertatea de exprimare. O aplicare selectivă și arbitrară a legii, în special a dispozițiilor privind securitatea națională și lupta împotriva terorismului, are un impact negativ asupra libertății de exprimare. Cauze penale în curs și cele recent deschise împotriva unor jurnaliști, scriitori sau utilizatori ai platformelor de comunicare socială, retragerea acreditărilor, numărul mare de arestări ale jurnaliștilor, precum și închiderea a numeroase instituții media după tentativa de lovitură de stat din iulie constituie motive serioase de îngrijorare. Libertatea de întrunire continuă să facă obiectul unor restricții excesive, atât în legislație, cât și în practică.

Turcia a continuat să își exprime sprijinul pentru discuțiile cu privire la soluționarea problemei Ciprului dintre liderii celor două comunități, precum și pentru eforturile depuse de consilierul special al Secretarului General al ONU. Angajamentul și contribuția concrete ale Turciei în favoarea acestei soluționări globale sunt în continuare esențiale. Cu toate acestea, Turcia nu și-a îndeplinit încă obligația de a asigura punerea în aplicare deplină și nediscriminatorie a Protocolului adițional la Acordul de asociere și nici nu a înlăturat toate obstacolele din calea liberei circulații a mărfurilor, inclusiv restricțiile privind legăturile directe de transport cu Cipru. Nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește normalizarea relațiilor bilaterale cu Republica Cipru. Concluziile privind Turcia, care au fost adoptate de către Consiliu (Afaceri Generale și Relații Externe) la 11 decembrie 2006 și aprobate de Consiliul European din decembrie 2006 rămân în vigoare. Acestea prevăd că negocierile nu

vor fi deschise în opt capitole² legate de domeniile în care Turcia a impus restricții Republicii Cipru și că niciun capitol nu va fi închis provizoriu până când Comisia nu va confirma că Turcia a pus pe deplin în aplicare Protocolul adițional la Acordul de asociere.

Este necesar ca Turcia să își asume, fără echivoc, angajamentul de întreținere a relațiilor de bună vecinătate, de respectare a acordurilor internaționale și de soluționare pașnică a diferendelor, în conformitate cu dispozițiile Cartei Națiunilor Unite, inclusiv, dacă este necesar, prin sesizarea Curții Internaționale de Justiție. În acest context, UE și-a reiterat profunda îngrijorare și a îndemnat Turcia să evite orice amenințare sau acțiune îndreptată împotriva unui stat membru, precum și orice surse de fricțiune sau acțiuni care dăunează relațiilor de bună vecinătate și soluționării pe cale pașnică a diferendelor.

În ceea ce privește **criteriile economice**, economia Turciei este într-un stadiu foarte avansat și poate fi considerată o economie de piață funcțională. Cu toate acestea, deficitul extern ridicat conduce la vulnerabilitatea economiei turce la incertitudinea financiară, la modificările percepției investitorilor și la riscuri politice. Banca centrală a redus ratele dobânzilor, deși inflația a rămas cu mult deasupra obiectivului oficial. Mediul de afaceri a continuat să se deterioreze din cauza acțiunilor specifice împotriva unor persoane importante din mass media și mediul de afaceri și a unor oponenți politici prin utilizarea activă a autorității fiscale, a unității de combatere a infracțiunilor financiare și a instanțelor. Punerea în aplicare a reformelor structurale pentru îmbunătățirea funcționării piețelor pentru bunuri, servicii și forță de muncă a stagnat. În general, s-au înregistrat regrese.

Turcia a atins un nivel de pregătire satisfăcător în ceea ce privește dezvoltarea capacității de a face față presiunii concurenței și forțelor de piață din Uniune. S-au înregistrat unele progrese în mai multe domenii, în special prin continuarea procesului de liberalizare a sectorului energetic. Continuă să existe probleme semnificative în ceea ce privește calitatea educației. Există, de asemenea, probleme legate de accesul la educație în cazul fetelor. Aprecierea reală a lirei a redus competitivitatea economiei în materie de prețuri.

În ceea ce privește **capacitatea de asumare a obligațiilor care decurg din calitatea de stat membru**, Turcia a continuat alinierea la *acquis*. Cu excepția pozitivă a acțiunilor legate de procesul liberalizării vizelor, eforturile au continuat într-un ritm modest. Turcia este într-un stadiu foarte avansat în domeniile dreptului societăților comerciale, al rețelelor transeuropene, precum și al științei și cercetării, atingând un nivel de pregătire satisfăcător în domenii precum libera circulație a mărfurilor, dreptul proprietății intelectuale, serviciile financiare, politica privind întreprinderile și industria, protecția consumatorilor și a sănătății, uniunea vamală, relațiile externe și controlul financiar. Turcia este doar relativ pregătită în domeniul achizițiilor publice, persistând lacune importante în ceea ce privește alinierea. De asemenea, Turcia este relativ pregătită în domeniul statisticii și al politicii privind transporturile, în care sunt necesare noi eforturi semnificative la toate nivelurile. Turcia a atins doar un anumit nivel de pregătire în domeniul mediului și schimbărilor climatice, în care este necesară stabilirea și punerea în aplicare a unor politici mai ambițioase și mai bine coordonate. În toate domeniile, este necesar ca atenția să se îndrepte într-o mai mare măsură spre asigurarea aplicării legislației, în timp ce în numeroase domenii se impun noi progrese semnificative pentru a se finaliza alinierea legislativă la *acquis*-ul UE.

²Libera circulație a mărfurilor, dreptul de stabilire și libertatea de a presta servicii, serviciile financiare, agricultura și dezvoltarea rurală, pescuitul, politica în domeniul transporturilor, uniunea vamală și relațiile externe.

Munte negru

În ceea ce privește **criteriile politice**, un acord politic cu privire la organizarea de alegeri libere și corecte a condus la instituirea unui „guvern de încredere electorală” în luna mai. În ciuda polarizării persistente a mediului politic, acesta și-a demonstrat capacitatea de a ajunge la un compromis între guvern și unele părți ale opoziției. Alegerile parlamentare din octombrie 2016 s-au desfășurat într-un cadru juridic revizuit în mod substanțial. În pofida unor întârzieri de ordin tehnic și relațiilor dificile dintre instituțiile responsabile, în general, pregătirile pentru alegeri s-au desfășurat într-un mod mai participativ și mai transparent. Alegerile au avut loc într-un mediu competitiv și s-au caracterizat prin respectarea libertăților fundamentale, în general. Se așteaptă ca autoritățile naționale relevante să investigheze rapid și în mod transparent presupusele nereguli procedurale, arestările efectuate și închiderea temporară a două platforme de comunicare mobile. Presupunul abuz de fonduri publice în folosul unor partide politice („scandalul înregistrărilor audio”) nu a fost urmat de nicio acțiune pe plan politic.

Munte negru este relativ pregătit în ceea ce privește reforma administrației sale publice. S-au înregistrat unele progrese, în special odată cu adoptarea strategiei de reformă a administrației publice pentru perioada 2016-2020, cu programul de reformă a gestiunii finanțelor publice, cu intrarea în vigoare a noii legi privind salariile și cu simplificarea procedurilor administrative. Cu toate acestea, este nevoie de o voință politică puternică pentru a aborda în mod efectiv chestiunile depolitizării serviciilor publice și a dimensionării adecvate a administrației de stat.

Sistemul judiciar este relativ pregătit. În cursul perioadei de raportare, Munte negru a realizat unele progrese în acest domeniu. Capacitatea consiliului superior al magistraturii a fost îmbunătățită. Cu toate acestea, nici noul cadru legislativ pentru consolidarea independenței, responsabilității și profesionalismului sistemului judiciar, nici Codul de etică nu au fost încă puse în aplicare pe deplin. Este necesară continuarea măsurilor pentru a reduce numărul de cauze pendinte și durata totală a procedurilor.

Munte negru a atins un anumit nivel de pregătire în combaterea corupției. Aceasta rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Agenția Anticorupție și-a început activitatea în 2016. Procesul de consolidare a instituțiilor este finalizat în mare măsură. Toate instituțiile ar trebui să dea dovadă de o atitudine mai proactivă în îndeplinirea mandatului lor. În ciuda unor noi măsuri luate, rezultatele privind anchetele duse la bun sfârșit și condamnările pronunțate, în special în cazurile de corupție la nivel înalt, precum și cele privind prevenirea corupției rămân limitate. Munte negru ar trebui să își consolideze capacitatea de a desfășura anchete financiare și de a obține rezultate în materie de punere sub sechestru și confiscare a bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni.

Munte negru a atins un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. S-au înregistrat unele progrese, în special în ceea ce privește consolidarea cadrelor juridice, de reglementare și instituțional. Ar trebui continuate eforturile în vederea obținerii de rezultate în cazurile de criminalitate organizată, în special în ceea ce privește traficul cu ființe umane și spălarea banilor în care rezultatele sunt limitate. Numărul tranzacțiilor bancare suspecte detectate rămâne scăzut.

Munte negru a finalizat mai multe reforme legislative în vederea alinierii în continuare la standardele UE și internaționale privind drepturile omului și pentru a se asigura că există mecanisme adecvate în scopul protejării grupurilor vulnerabile împotriva discriminării. Punerea în aplicare a legislației rămâne deficientă. Modificările cadrului legislativ global care sunt necesare pentru asigurarea unei politici de sancțiuni coerente în cazul încălcării drepturilor omului nu au fost încă adoptate. Capacitatea instituțională ar trebui să crească în

continuare. Minoritatea romă rămâne cea mai vulnerabilă și mai discriminată în diferite domenii ale vieții.

Muntenegru a atins un anumit nivel de pregătire în domeniul libertății de exprimare, dar nu s-au înregistrat noi progrese în ultimul an. Numărul cauzelor de defăimare rămâne ridicat, ceea ce subliniază existența unor mecanisme de autoreglementare deficitare și a unor provocări în înțelegerea rolului mass-mediei. Este în continuare necesar ca Muntenegru să realizeze alinierea generală la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Sediul unei societăți mass-media a fost distrus și mai mulți jurnaliști au fost atacați fizic și verbal și amenințați în cursul protestelor antiguvernamentale din octombrie 2015. Nu s-au înregistrat progrese în soluționarea cazurilor de atacuri asupra jurnaliștilor. Ar trebui garantată transparența și nediscriminarea în ceea ce privește publicitatea comandată de instituții ale statului în mass-media. Versiunea revizuită a Codului deontologic al jurnaliștilor trebuie aplicată în mod efectiv și uniform la nivelul comunității mass-mediei.

Muntenegru a continuat să joace un rol constructiv în cooperarea regională. Țara a ratificat acordurile privind frontierele cu Bosnia și Herțegovina și cu Kosovo*.

În ceea ce privește **criteriile economice**, Muntenegru este relativ pregătit pe planul dezvoltării unei economii de piață funcționale. S-au înregistrat unele progrese în vederea consolidării funcționării piețelor financiare și ale muncii, precum și în îmbunătățirea mediului de afaceri. Investițiile în infrastructură și turism susțin activitatea economică. Cu toate acestea, creșterea rapidă a datoriei publice și deficitele bugetare mari, împreună cu nivelul ridicat al dezechilibrelor externe și al șomajului constituie motive de îngrijorare. Efectele combinate ale investițiilor publice la scară largă în infrastructură și ale unei serii de noi programe de cheltuieli sociale costisitoare constituie o provocare pentru sustenabilitatea finanțelor publice. Sunt necesare măsuri corective imediate, astfel cum se solicită în cadrul orientărilor politice privind PRE. Alte probleme care trebuie abordate includ dezechilibrele externe accentuate și nivelul redus de participare la piața muncii, precum și nivelul scăzut al creșterii creditelor pe fondul unui volum ridicat de împrumuturi bancare depreciate.

Muntenegru este pregătit în ceea ce privește capacitatea de a face față presiunii concurenței și forțelor pieței din Uniune. S-au realizat unele progrese în ceea ce privește îmbunătățirea calității infrastructurii, piața energiei și digitalizarea economiei. Sprijinul acordat IMM-urilor este modest, însă se dezvoltă treptat. Cu toate acestea, sunt încă necesare eforturi substanțiale în vederea dezvoltării capitalului uman și a unei industrii competitive axate pe exporturi.

În ceea ce privește **capacitatea de asumare a obligațiilor care decurg din calitatea de stat membru**, s-au depus eforturi susținute pentru alinierea legislației și pregătirea pentru punerea în aplicare a *acquis*-ului, iar Muntenegru este relativ pregătit în ceea ce privește mai multe capitole, cum ar fi libera circulație a mărfurilor, achizițiile publice, statistica, precum și justiția, libertatea și securitatea. Muntenegru a continuat să se alinieze la toate pozițiile și declarațiile adoptate de UE în cadrul politicii sale externe și de securitate comune. Muntenegru se află într-o fază inițială de pregătire în ceea ce privește pescuitul și dispozițiile bugetare și financiare și a atins un anumit nivel de pregătire în domeniul mediului și al schimbărilor climatice. S-au înregistrat progrese satisfăcătoare în domeniile liberei circulații a mărfurilor, agriculturii și dezvoltării rurale, siguranței alimentare, politicii veterinare și fitosanitare, energiei, mediului și schimbărilor climatice, uniunii vamale, relațiilor externe și controlului financiar. Privind în perspectivă, Muntenegru ar trebui să se concentreze în special pe politica în domeniul concurenței și pe politica economică și monetară. Consolidarea

*Această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu RCONU 1244/1999, precum și cu Avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo.

capacității administrative pentru a asigura punerea în aplicare a *acquis*-ului rămâne o provocare importantă pentru Muntenegru.

Serbia

În ceea ce privește **criteriile politice**, alegerile naționale anticipate, care a avut loc în aprilie împreună cu alegerile provinciale și locale, au avut loc într-o atmosferă calmă. Este necesar să se dea curs recomandărilor observatorilor internaționali, inclusiv celor privind asigurarea transparenței finanțării campaniilor și a procesului de înscriere pe liste. Programul noului guvern a inclus aderarea Serbiei la UE ca obiectiv prioritar. Implicarea Parlamentului și a părților interesate, inclusiv a societății civile, în procesul de aderare a fost consolidată în continuare. Cu toate acestea, incluziunea, transparența și calitatea procesului legislativ și controlul efectiv al executivului ar trebui consolidate în continuare, iar utilizarea procedurilor de urgență, limitată. Sunt necesare reforme constituționale pentru alinierea la standardele UE în anumite domenii. Ar trebui instituită o mai bună cooperare între puterea executivă și instituțiile independente de reglementare.

Serbia este relativ pregătită în domeniul reformei administrației publice. S-au înregistrat progrese satisfăcătoare odată cu adoptarea programului de reformă a gestiunii finanțelor publice, a strategiilor în materie de e-guvernare și de reformă în materie de reglementare și de elaborare a politicilor, precum și a noilor legi privind procedurile administrative, salarizarea din sectorul public și funcționarii publici locali și provinciali. Este necesar ca Serbia să pună în aplicare obiectivele sale de reformă, să profesionalizeze și depolitizeze administrația și să mărească gradul de transparență al procedurilor de recrutare și de concediere, în special în cazul funcțiilor înalte de conducere.

Sistemul judiciar a atins un anumit nivel de pregătire. S-au luat unele măsuri pentru a promova un sistem de recrutare bazat pe merit și pentru armonizarea jurisprudenței. Sunt necesare măsuri suplimentare pentru contracararea influenței politice. Calitatea și eficiența sistemului judiciar și accesul la justiție sunt afectate în continuare de o distribuție inegală a volumului de muncă, de numărul mare de cauze aflate pe rol care au acumulat întârzieri și de lipsa unui sistem de asistență juridică gratuită.

Serbia a atins un anumit nivel de pregătire în prevenirea și combaterea corupției. Aceasta rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Eforturile de combatere a corupției nu au oferit încă rezultate semnificative. Cadrul instituțional nu acționează deocamdată ca un factor credibil de descurajare a practicilor de corupție. Este necesară obținerea de rezultate în materie de anchete eficace, de urmărire în justiție și de condamnări în cazuri de corupție, inclusiv la nivel înalt.

Serbia dispune de un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. S-au înregistrat unele progrese în adoptarea unei noi legi privind poliția, în reorganizarea Ministerului de Interne și în adoptarea primei evaluări a amenințării pe care o reprezintă formele grave de criminalitate și criminalitatea organizată (SOCTA) în cadrul căreia s-a utilizat metodologia Europol. Trebuie constituit un bilanț credibil al rezultatelor obținute în lupta împotriva criminalității organizate.

Există cadrul juridic și instituțional necesar pentru respectarea drepturilor fundamentale. Este necesar să se asigure punerea în aplicare coerentă în întreaga țară a acestui cadru, inclusiv în ceea ce privește protecția minorităților. Nu s-au înregistrat progrese în vederea îmbunătățirii condițiilor pentru exercitarea deplină a libertății de exprimare, domeniu în care Serbia a atins un anumit nivel de pregătire. Serbia a fost prima țară implicată în procesul de aderare care a

introdus indicele UE privind egalitatea de gen. Sunt necesare eforturi suplimentare susținute în vederea îmbunătățirii situației persoanelor care fac parte din grupurile cele mai discriminate (romii, persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgen și intersexuale, persoanele cu handicap, persoanele cu HIV/SIDA și alte grupuri vulnerabile din punct de vedere social).

Serbia a participat în mod constructiv la inițiativele regionale și a întreprins acțiuni pentru a-și îmbunătăți relațiile bilaterale într-un spirit de reconciliere și pentru instituirea unor bune relații de vecinătate și a unui climat favorabil abordării chestiunilor bilaterale nesoluționate și a moștenirii trecutului. Semnarea în luna iunie a unei declarații comune cu Croația în care sunt abordate anumite aspecte bilaterale a reprezentat o evoluție pozitivă. O astfel de abordare este esențială pentru reconciliere, pace și cooperare în regiune și ar trebui urmărită în mod sistematic.

În ceea ce privește **normalizarea relațiilor cu Kosovo**, Serbia și-a menținut angajamentul față de punerea în aplicare a acordurilor obținute în cadrul dialogului facilitat de UE. Progresele au fost limitate și din cauza procesului electoral din Serbia și a situației interne din Kosovo. Cu toate acestea, procesul a fost relansat în august 2016, odată cu începerea lucrărilor la podul de la Mitrovica și cu libertatea de circulație. Sunt necesare în continuare eforturi pentru punerea în aplicare a acordurilor deja încheiate cu Kosovo. Măsurile luate ar trebui să aibă un impact pozitiv și concret asupra vieții de zi cu zi a cetățenilor atât din Serbia, cât și din Kosovo.

În ceea ce privește **criteriile economice**, Serbia este relativ pregătită pe planul dezvoltării unei economii de piață funcționale. S-au înregistrat progrese satisfăcătoare în abordarea unora dintre deficiențele politicilor, în special în ceea ce privește deficitul bugetar și restructurarea întreprinderilor de stat. Reformele economice au adus rezultate clare în ceea ce privește perspectivele de creștere și reducerea dezechilibrelor interne și externe. Având în vedere nivelul încă ridicat al datoriei publice, este necesară continuarea consolidării fiscale. Restructurarea marilor serviciilor de utilități publice aflate în proprietatea statului nu a fost încă finalizată. Activitatea de creditare se redresează, însă nivelul ridicat de credite neperformante este în continuare o problemă. Rata șomajului rămâne ridicată, în special în rândul tinerilor. Extinderea în continuare a sectorului privat este îngreunată de deficiențele statului de drept.

Serbia este relativ pregătită să facă față presiunilor concurenței și forțelor pieței din Uniune. Investițiile publice și private au crescut, deși nivelul activității de investiții rămâne sub nevoile economiei. Calitatea, egalitatea și relevanța educației și a formării profesionale nu sunt în concordanță cu nevoile societății. S-au înregistrat **unele progrese** în ceea ce privește sprijinul acordat IMM-urilor și spiritul antreprenorial, însă IMM-urile se confruntă cu o serie de provocări, inclusiv un mediu de afaceri imprevizibil, un nivel ridicat de taxe parafiscale, precum și un acces la finanțare dificil și costisitor.

În ceea ce privește **capacitatea de asumare a obligațiilor care decurg din calitatea de stat membru**, Serbia a continuat alinierea la *acquis* a legislației sale în toate domeniile. Existența unor resurse financiare și umane adecvate și a unor cadre strategice solide va fi de o importanță capitală pentru menținerea ritmului reformelor. Serbia prezintă un nivel satisfăcător de pregătire în domenii precum dreptul societăților comerciale, proprietatea intelectuală, știința și cercetarea, educația și cultura și serviciile vamale. Serbia trebuie să își îmbunătățească în continuare planificarea investițiilor și stabilirea priorităților legate de proiectele de infrastructură importante din punct de vedere strategic și aflate într-un grad avansat, prin intermediul rezervei unice de proiecte și a comitetului național de investiții, în special în domeniul energiei și al transporturilor. În domeniile achizițiilor publice, statisticii, politicii monetare și controlului financiar, Serbia este relativ pregătită. Politica sa externă și de

securitate ar trebui aliniată progresiv la politica externă și de securitate comună a Uniunii Europene în perioada premergătoare aderării. Serbia ar trebui să abordeze, în mod prioritar, problemele de neconformitate cu ASA, în special cu privire la măsurile de salvagardare privind anumite produse agricole, controlul ajutoarelor de stat și discriminarea fiscală.

Serbia a continuat să fie afectată de criza migrației. Aceasta a creat o povară importantă asupra sistemului său de azil și de migrație. Serbia a continuat să coopereze cu țările învecinate și statele membre, a asigurat un proces efectiv de verificare a refugiaților și migranților și a depus eforturi considerabile pentru a le asigura adăpost și ajutor umanitar, cu sprijin din partea UE și a altor actori. Este important ca Serbia să își mențină acest angajament. De asemenea, Serbia ar trebui să își mențină eforturile de reducere a numărului cererilor de azil nefondate depuse de resortisanții săi în statele membre ale UE.

Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei

În ceea ce privește **criteriile politice**, țara a continuat să se confrunte cu cea mai gravă criză politică începând din 2001. Democrația și statul de drept au fost amenințate în mod constant, în special ca urmare a acaparării statului, care afectează funcționarea instituțiilor democratice și domeniilor-cheie ale societății. Țara este afectată de o cultură politică bazată pe dezbinare și de incapacitatea de a găsi soluții de compromis. La 20 iulie și la 31 august 2016, liderii celor patru partide politice principale au ajuns la un acord privind punerea în aplicare a Acordului de la Pržino, inclusiv prin stabilirea datei de 11 decembrie 2016 ca dată pentru alegerile parlamentare anticipate și prin declararea sprijinului față de activitatea procurorului special. De asemenea, aceștia și-au reiterat angajamentul privind punerea în aplicare a „priorităților de reformă urgente”.

Situația relațiilor interetnice rămâne fragilă. Este necesar să se finalizeze, în mod transparent și cu includerea tuturor factorilor, revizuirea Acordului-cadru de la Ohrid, care a pus capăt conflictului din 2001 și care reglementează relațiile interetnice.

Societatea civilă a jucat un rol constructiv în sprijinirea proceselor democratice și asigurarea unui sistem de control și echilibru mai adecvat. Organizațiile societății civile continuă totodată să își exprime îngrijorarea în legătură cu deteriorarea climatului în care își desfășoară activitatea și cu participarea redusă la dialog a guvernului, precum și cu privire la atacurile publice din partea politicienilor și a mass-mediei proguvernamentale.

Țara este relativ pregătită în ceea ce privește reforma administrației sale publice. S-au înregistrat unele progrese, deși limitate, în cursul anului trecut. A început punerea în aplicare a noului cadru juridic privind gestionarea resurselor umane. Cu toate acestea, progresele sunt insuficiente în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor anterioare ale Comisiei. În loc să fie suspendate, contractele temporare a continuat să fie transformate într-unele permanente fără organizarea unor concursuri generale. Delimitarea ineficientă a responsabilităților, utilizarea sectorului public ca instrument politic, acuzațiile de presiune exercitată asupra funcționarilor publici și presupusa politizare a administrației într-un an electoral continuă să reprezinte un motiv de preocupare. O amplă strategie de reformă a administrației publice pentru perioada 2017-2022 este în curs de pregătire, însă înregistrează întârzieri. În plus, lipsa angajamentului politic privind realizarea reformelor necesare în gestionarea finanțelor publice a condus la o reducere semnificativă a asistenței financiare din partea UE în 2016.

Sistemul judiciar al țării a atins un anumit nivel de pregătire. Cu toate acestea, începând din 2014 s-a constatat un regres, iar realizările procesului de reformă din ultimii zece ani au fost

grav compromise de ingerințele politice recurente în activitatea sistemului judiciar. Autoritățile nu au reușit să demonstreze voința politică necesară pentru a aborda în mod efectiv problemele de fond identificate în „prioritățile de reformă urgente”. Obstacolele cu care se confruntă procurorul special recent instituit au arătat necesitatea de a aborda în mod efectiv lipsa de independență a sistemului judiciar și de a preveni justiția selectivă.

În ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate, țara a atins un anumit nivel de pregătire. Corupția rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Cadrul legislativ și instituțional a fost dezvoltat. Cu toate acestea, deficiențele structurale din cadrul Comisiei de stat pentru prevenirea corupției, alături de interferența politică în activitatea sa, au redus la minimum impactul eforturilor din trecut. Este nevoie în continuare să se obțină rezultate convingătoare, în special în ceea ce privește cazurile de corupție la nivel înalt. Această țară a atins un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. Cadrul legislativ este, în linii mari, în conformitate cu standardele europene și au fost elaborate o serie de strategii. Cu toate acestea, capacitatea organelor de aplicare a legii de a investiga infracțiunile financiare și de a confisca activele ar trebui dezvoltată în continuare.

În ceea ce privește protecția drepturilor omului, cadrul legislativ și instituțional este în mare măsură în conformitate cu standardele europene. Sunt necesare mai multe eforturi în practică pentru a se asigura respectarea drepturilor omului în cazul grupurilor vulnerabile, inclusiv al refugiaților și migranților. De asemenea, există în continuare o lipsă de voință politică și de resurse adecvate pentru a permite organismelor de reglementare și de supraveghere relevante să își îndeplinească mandatul în mod independent și efectiv. Cele mai marginalizate categorii ale populației nu beneficiază încă de o protecție deplină. În ceea ce privește libertatea de exprimare, țara a atins un anumit nivel de pregătire. Cu toate acestea, libertatea de exprimare și situația mass-mediei rămân o provocare serioasă în climatul politic actual.

În ceea ce privește cooperarea regională, în general, țara continuă să mențină relații bune cu alte țări implicate în procesul de aderare și a participat activ la inițiativele regionale. S-au luat măsuri pentru îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate, inclusiv prin progresele recente înregistrate în punerea în aplicare a măsurilor de consolidare a încrederii dintre FYROM și Grecia. Diferendul legat de denumirea țării ar trebui soluționat de urgență.

În ceea ce privește **criteriile economice**, fosta Republică iugoslavă a Macedoniei a atins un nivel de pregătire satisfăcător pe planul dezvoltării unei economii de piață funcționale. În ansamblu, nu s-au înregistrat progrese în direcția unei economii de piață funcționale în cursul perioadei de raportare. A fost menținută stabilitatea macroeconomică și mediul macroeconomic s-a consolidat și mai mult în 2015. Această evoluție a fost sprijinită prin cheltuieli publice semnificative pentru proiecte de infrastructură și prin investiții străine directe, deși au fost observate semne de slăbiciune în primul trimestru al anului 2016. În ciuda faptului că șomajul rămâne ridicat, în special în rândul tinerilor, acesta a scăzut în timpul perioadei de raportare. Cu toate acestea, persistă anumite vulnerabilități, precum nivelul scăzut de competitivitate a sectorului privat național, care este afectat negativ de executarea defectuoasă a contractelor, de nivelul ridicat al economiei informale, precum și de accesul dificil la finanțare. Gestionarea finanțelor publice nu s-a îmbunătățit și datoria publică a crescut în continuare.

Economia este relativ pregătită să facă față presiunilor concurenței și forțelor pieței din Uniune. S-au realizat unele progrese în încurajarea inovării și a investițiilor străine, iar digitalizarea progresează rapid. Cu toate acestea, economia este slab diversificată, iar industria prelucrătoare produce în principal produse cu valoare adăugată scăzută. Economia a continuat să fie afectată de deficiențele din programa de învățământ, de ratele de inovare

scăzute și de necesitățile semnificative în materie de investiții, inclusiv în infrastructura publică, care o fac mai puțin competitivă.

În ceea ce privește **capacitatea sa de a-și asuma obligațiile care decurg din calitatea de stat membru**, țara este relativ pregătită în cea mai mare parte a domeniilor, inclusiv concurența, transporturile și energia. Sunt necesare eforturi suplimentare în toate domeniile, în special în cele câteva domenii în care țara se află într-o fază inițială de pregătire, precum libera circulație a lucrătorilor. De asemenea, eforturile ar trebui să se concentreze într-o măsură mai mare asupra capacității administrative și a punerii în aplicare efective.

Țara a continuat să fie afectată de criza migrației. Aceasta a creat o povară importantă asupra sistemului său de azil și de migrație. Țara a continuat să coopereze cu țările învecinate și statele membre și a depus eforturi pentru a asigura adăpost și ajutor umanitar, cu sprijin din partea UE și al altor actori. Aceasta ar trebui să își mențină eforturile pentru a asigura un proces efectiv de verificare a refugiaților și a migranților și pentru satisfacerea nevoilor de protecție relevante. De asemenea, țara ar trebui să își mențină eforturile de reducere a numărului cererilor de azil nefondate depuse de resortisanții săi în statele membre ale UE.

Albania

În ceea ce privește **criteriile politice**, Parlamentul Albaniei a depășit polarizarea prevalentă anterior și a adoptat cu unanimitate de voturi modificări constituționale în vederea lansării unei reforme profunde și cuprinzătoare a sistemului judiciar și excluderea infractorilor din funcții publice. Având în vedere viitoarele alegeri generale care urmează să aibă loc în 2017, se așteaptă ca Albania să adopte în timp util modificările aduse codului electoral și reformele conexe. Acestea ar trebui să abordeze, în special, lipsa de imparțialitate și profesionalism de care dă dovadă administrația electorală. Adoptarea legii privind înființarea Consiliului național pentru societatea civilă a furnizat cadrul pentru consultări mai structurate cu organizațiile societății civile.

Albania este relativ pregătită în ceea ce privește reforma administrației sale publice. Au continuat instituirea unor proceduri mai transparente de recrutare a funcționarilor publici, precum și punerea în aplicare a reformei administrației publice și a strategiilor de reformă a gestiunii finanțelor publice. Realizarea de progrese suplimentare este esențială pentru a consolida progresele în direcția unei administrații publice mai eficiente, depolitizate și profesionale.

Sistemul judiciar din Albania a atins un anumit nivel de pregătire. Amendamentele constituționale legate de organizarea și funcționarea sistemului de justiție au fost adoptate, ceea ce pregătește terenul pentru o reformă cuprinzătoare și aprofundată a justiției. De asemenea, activitatea privind legislația de punere în aplicare aferentă a înregistrat progrese: au fost adoptate o lege privind reevaluarea (verificarea) judecătorilor, procurorilor și consilierilor juridici, precum și o serie de legi esențiale privind reorganizarea instituțională a structurilor judiciare. În plus, aproximativ 40 de alte texte legislative se află în diferite stadii ale pregătirilor. Sunt necesare progrese suplimentare pentru a adopta și pune în aplicare această legislație. Administrarea justiției a continuat să fie lentă și inefficientă; corupția rămâne predominantă în întregul sector.

Albania are un anumit nivel de pregătire în combaterea corupției. A fost adoptată o lege privind protecția avertizorilor. Parchetul și poliția beneficiază de un mai mare acces la registrele publice electronice naționale, în scopul schimbului de informații sensibile și sporirii eficienței anchetelor. Sunt necesare progrese suplimentare pentru obținerea unor rezultate

solide în materie de anchete, urmăriri penale și condamnări. Ar trebui depuse mai multe eforturi de combatere a corupției la nivel înalt. Este necesară îmbunătățirea anchetelor proactive, evaluărilor sistematice ale riscurilor și cooperării interinstituționale. Corupția rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă.

Țara a atins un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. S-au înregistrat unele progrese, în special în ceea ce privește identificarea și distrugerea plantațiilor de canabis. Poliția a fost modernizată și s-a intensificat cooperarea polițienească internațională, în special cu Europol. Cu toate acestea, cooperarea dintre poliție și parchet ar trebui să fie consolidată în continuare pentru a se neutraliza rețelele infracționale într-un mod mai eficient. Numărul condamnărilor definitive în cauze de criminalitate organizată este încă scăzut, înregistrându-se doar o ușoară creștere în ultimii ani. Anchetele financiare legate de grupurile infracționale organizate nu sunt folosite în mod sistematic și efectiv. Rezultatele privind înghețarea și confiscarea activelor dobândite în mod ilegal rămân foarte slabe.

Cadrul juridic privind protecția drepturilor omului este, în linii mari, în conformitate cu standardele europene. Albania a ratificat majoritatea convențiilor internaționale din domeniul drepturilor omului. Cu toate acestea, aplicarea mecanismelor de protecție a drepturilor omului ar trebui consolidată în continuare. În ceea ce privește libertatea de exprimare, Albania a atins un anumit nivel de pregătire/este relativ pregătită. Climatul general este favorabil libertății de exprimare, fiind totuși necesară o mai bună punere în aplicare a legislației existente. Independența autorității de reglementare și a organismului public de radiodifuziune și de televiziune trebuie consolidată în continuare, iar transparența în ceea ce privește publicitatea comandată de instituții ale statului în mass-media trebuie consolidată în continuare. Albania a luat măsuri pentru a aborda problema restituirii sau acordării de despăgubiri pentru proprietățile confiscate în perioada comunistă. A intrat în vigoare o nouă lege care prevede instituirea unui mecanism național de despăgubire. De asemenea, este necesar ca procesul de înregistrare a proprietăților să avanseze. Condițiile de viață ale romilor și egiptenilor³ ar trebui îmbunătățite. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru obținerea de rezultate în cazurile de luptă împotriva discriminării. Mecanismele instituționale de protecție a drepturilor copilului și de combatere a violenței pe criterii de gen rămân insuficiente. Este necesar în continuare ca legislația privind justiția juvenilă să fie pusă în concordanță cu standardele internaționale.

Albania a continuat să aibă un rol constructiv și proactiv în cooperarea regională și menține relații de bună vecinătate în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul Acordului de stabilizare și de asociere.

În ceea ce privește **criteriile economice**, Albania este relativ pregătită pe planul dezvoltării unei economii de piață funcționale. S-au înregistrat unele progrese în îmbunătățirea soldului bugetar, combaterea economiei informale și reformarea sectorului energiei electrice. Creșterea economică s-a accelerat, iar situația de pe piața forței de muncă s-a îmbunătățit, însă rata șomajului rămâne ridicată. Datoria publică este ridicată și nu a început încă să scadă, în timp ce persistă subexecuția recurentă a cheltuielilor publice asupra investițiilor. Sectorul financiar este stabil. Cu toate acestea, sectorul bancar este încă împovărat cu credite neperformante, iar nivelul creditării crește lent. Reglementările privind întreprinderile sunt greoaie și deficiențele în domeniul statului de drept continuă să împiedice investițiile. Se așteaptă ca reforma în curs a justiției să aibă un impact semnificativ asupra mediului de afaceri.

³ Toate aceste grupuri sunt desemnate prin termenul generic de „romi”, în conformitate cu cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor.

Albania are un nivel de pregătire satisfăcător în ceea ce privește capacitatea sa de a face față presiunii concurenței și forțelor de piață din Uniune. S-au înregistrat unele progrese în special în ceea ce privește îmbunătățirea învățământului superior și profesional. Cu toate acestea, este necesară creșterea calității educației la toate nivelurile pentru ca cetățenii să aibă competențele și cunoștințele care răspund nevoilor pieței forței de muncă. Au demarat acțiunile în vederea prioritizării investițiilor în infrastructură, însă lacunele din sectoarele transporturilor, energiei și infrastructurii digitale afectează în continuare competitivitatea și pun presiuni asupra comerțului. Albania nu valorifică pe deplin potențialul comerțului său internațional, care se concentrează doar pe anumite sectoare, ceea ce contribuie la vulnerabilitatea economiei. Capacitățile în materie de cercetare, dezvoltare și inovare rămân scăzute.

Albania și-a aliniat în continuare legislația la cerințele UE într-o serie de domenii, consolidându-și **capacitatea de asumare a obligațiilor care decurg din calitatea de stat membru**. În numeroase domenii, Albania este relativ pregătită, ca, de exemplu, în cazul controlului financiar, sau a atins un anumit nivel de pregătire, inclusiv în domeniile achizițiilor publice și al statisticii. Albania va trebui să își continue eforturile în ceea ce privește pregătirile de ansamblu pentru adoptarea și punerea în aplicare a *acquis*-ului UE. Aceasta ar trebui să continue eforturile de dezvoltare a rețelelor de transporturi și a celor energetice, de asemenea cu scopul îmbunătățirii conectivității în întreaga regiune. Este necesar să se consolideze capacitatea administrativă și standardele profesionale ale organismelor responsabile de punerea în aplicare a *acquis*-ului și să se garanteze independența organismelor de reglementare. Creșterea gradului de transparență și de responsabilitate, în special prin asigurarea funcționării eficiente, eficiente și transparente a sistemului de atribuire a contractelor de achiziții publice și a gestionării finanțelor publice, reprezintă în continuare un aspect esențial. Albania a continuat să se alinieze pe deplin la toate pozițiile și declarațiile adoptate de UE în cadrul politicii sale externe și de securitate comune.

Numărul cererilor de azil nefondate depuse de resortisanți albanezi în statele membre ale UE și în țările asociate spațiului Schengen a rămas ridicat. Albania ar trebui să ia măsuri hotărâte și imediate pentru a soluționa în mod eficace acest fenomen, inclusiv în cadrul mecanismului de monitorizare ulterioară liberalizării vizelor.

Bosnia și Herțegovina

În ceea ce privește **criteriile politice**, a fost îmbunătățită legislația electorală, s-a dat curs unui număr de recomandări ale OSCE-ODIHR și alegerile locale au fost organizate în mare parte în mod ordonat, în ciuda incidentelor din unele municipalități, care ar trebui investigate. În ciuda eforturilor de a soluționa problema orașului Mostar, în acest an nu au putut avea loc alegeri acolo. Adunarea Parlamentară a Bosniei și Herțegovinei și parlamentele entităților au făcut progrese în ceea ce privește adoptarea priorităților restante în materie de reformă, în special cele care decurg din agenda de reformă. S-a îmbunătățit cooperarea dintre parlamentele de la nivel statal, cele ale entităților și cel al Districtului Brčko. Totuși, rolul și capacitățile acestora în procesul de integrare în UE ar trebui îmbunătățite în continuare. Cooperarea dintre Consiliul de Miniștri din Bosnia și Herțegovina și guvernele entităților a fost eficientă în ceea ce privește agenda de reforme, a cărei punere în aplicare ar trebui să continue. Mecanismul de coordonare pentru chestiunile care țin de UE a fost adoptat de Consiliul de Miniștri în luna august. Programul strategic în ceea ce privește apropierea juridică cu *acquis*-ul UE nu a fost încă adoptat.

Constituția Bosniei și Herțegovinei încalcă în continuare Convenția europeană a drepturilor omului, conform hotărârii în cauza *Sejdić-Finci*. Deciziile Curții Constituționale nu au fost încă puse în aplicare pe deplin în întreaga țară.

Deși s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește instituirea mecanismelor instituționale de cooperare între guverne și organizațiile societății civile (OSC), este necesară dezvoltarea unui cadru strategic pentru cooperarea cu societatea civilă.

Bosnia și Herțegovina se află într-o fază inițială de pregătire în ceea ce privește reforma administrației sale publice. S-au înregistrat regresive din cauza modificărilor aduse cadrului juridic al funcției publice a entității federale, care au condus la creșterea riscului de politizare. Lipsește, în mare parte, o abordare armonizată privind elaborarea și coordonarea politicilor dintre diferitele părți ale administrației. Sunt necesare adoptarea unui nou cadru strategic privind administrația publică, precum și o strategie privind gestionarea finanțelor publice.

Sistemul de justiție din Bosnia și Herțegovina are un anumit nivel de pregătire. S-au înregistrat unele progrese în materie de responsabilitate și integritate. Planul de acțiune necesar pentru punerea în aplicare a strategiei de reformă a sectorului justiției pentru perioada 2014-2018 nu a fost încă adoptat. Au continuat amenințările motivate politic împotriva sistemului judiciar ale unor politicieni din această țară. Independența sistemului judiciar trebuie consolidată în continuare.

Bosnia și Herțegovina a atins un anumit nivel de pregătire în combaterea corupției. S-au înregistrat unele progrese cu adoptarea planurilor de acțiune la diferite niveluri de guvernanță, însă fragmentarea lor afectează eficacitatea punerii lor în aplicare. Corupția rămâne predominantă în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Angajamentului politic declarat cu privire la acest aspect nu s-a concretizat în rezultate concrete.

Bosnia și Herțegovina a atins un anumit nivel de pregătire în lupta împotriva criminalității organizate. S-au înregistrat unele progrese în special privind îmbunătățirea cooperării dintre agenții. Cu toate acestea, anchetele financiare ar trebui intensificate. Combaterea criminalității organizate este în continuare esențială în lupta împotriva infiltrării infracționale în sistemele politic, juridic și economic ale țării. Este necesar ca Bosnia și Herțegovina să-și continue eforturile pentru a îndeplini standardele internaționale privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului. Bosnia și Herțegovina a fost puternic afectată de fenomenul luptătorilor teroriști străini și de radicalizare. Țara a luat deja măsuri importante pentru a face față acestei probleme, care trebuie completate prin măsuri suplimentare pentru a identifica, a preveni și a întrerupe fluxul de luptători teroriști străini care se deplasează în zonele de conflict, precum Irak și Siria.

Sunt necesare mai multe acțiuni care să abordeze drepturile omului și aspectele legate de minorități. S-au înregistrat unele progrese în special prin adoptarea modificărilor la Legea privind combaterea discriminării. Cadrele strategic, juridic, instituțional și de politică privind respectarea drepturilor omului au în continuare nevoie de îmbunătățiri substanțiale. Există un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește libertatea de exprimare. Cu toate acestea, nu s-au înregistrat progrese în acest domeniu. Cazurile de presiune politică și de intimidare a jurnaliștilor ar trebui să facă obiectul unei urmăriri în justiție adecvate. Stabilitatea financiară a sistemului public de radiodifuziune și televiziune rămâne o chestiune care trebuie abordată, la fel ca și problema lipsei de transparență în ceea ce privește proprietatea asupra mass-mediei.

În ceea ce privește cooperarea regională, țara a continuat să participe activ la inițiativele regionale. Bosnia și Herțegovina a preluat președinția Inițiativei Central Europene în luna ianuarie.

În ceea ce privește **criteriile economice**, Bosnia și Herțegovina este încă într-o fază inițială a dezvoltării unei economii de piață funcționale. S-au înregistrat unele progrese în modernizarea legislației muncii, îmbunătățirea mediului de afaceri și abordarea deficiențelor din sectorul financiar în cadrul agendei de reformă convenite. Cu toate acestea, sectorul public este ineficient și dezvoltarea sectorului privat este lentă. Sprijinul politic ferm și continuu pentru punerea în aplicare rapidă a reformelor structurale atât de necesare, în conformitate cu agenda de reformă convenită, va fi esențial.

În ceea ce privește capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din Uniune, Bosnia și Herțegovina se află încă într-o fază inițială de pregătire. Nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește îmbunătățirea competitivității țării, însă punerea în aplicare a măsurilor din cadrul agendei de reformă este în curs de desfășurare.

În ceea ce privește armonizarea cu **standardele europene**, există un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește achizițiile publice și piața internă. Țara a atins un anumit nivel de pregătire în domeniul transporturilor; adoptarea unui cadru strategic privind transporturile la nivel național în luna iulie constituie un pas înainte pentru ca această țară să beneficieze de Agenda privind conectivitatea. Nu au fost încă adoptate strategii la nivelul întregii țări în domenii precum agricultura, energia și mediul. De asemenea, sunt necesare eforturi suplimentare susținute în ceea ce privește justiția, aspectele în materie de libertate și securitate, domeniul concurenței, industria și IMM-urile, agricultura, politicile privind mediul și schimbările climatice, energia, societatea informațională și mass-media. Rezultatele recensământului populației și locuințelor efectuat în octombrie 2013 au fost publicate la 30 iunie 2016, în conformitate cu standardele și recomandările internaționale.

Kosovo

În ceea ce privește **criteriile politice**, s-a menținut polarizarea dintre guvern și opoziție. Funcționarea normală a Parlamentului a fost împiedicată în anumite părți din perioada de raportare, inclusiv prin utilizarea unor mijloace violente de către membri ai opoziției. Toate partidele politice ar trebui să dea dovadă de responsabilitate și să reia dialogul constructiv, iar Parlamentul trebuie să constituie principalul forum al dezbaterilor politice. Reluarea recentă a activităților parlamentare de către membrii opoziției este un pas binevenit.

Instituțiile din Kosovo și-au îndeplinit obligațiile restante privind instituirea secțiunilor specializate în cadrul instanțelor judecătorești și a parchetului specializat în vederea investigării acuzațiilor de infracțiuni internaționale comise în timpul conflictului din 1999 și ulterior acestuia. Procedurile privind acordul bilateral cu țara care găzduiește secțiunile specializate (Țările de Jos) au fost finalizate. Mandatul EULEX a fost prelungit până în iunie 2018.

Adunarea din Kosovo a finalizat cea mai mare parte a numirilor restante în instituțiile și agențiile independente. Cu toate acestea, numirile au fost adesea supuse influențelor politice. Acest lucru subminează funcționarea independentă și gestionarea eficientă a organismelor respective. Sunt necesare mai multe eforturi pentru a se asigura că numirile sunt bazate pe merit.

Kosovo este relativ pregătit în domeniul reformei administrației publice. S-au înregistrat progrese satisfăcătoare, precum adoptarea unei strategii cuprinzătoare privind gestionarea finanțelor publice și a Legii privind procedurile administrative generale. Politizarea persistentă a administrației publice rămâne însă o preocupare majoră. Organizarea administrației publice este fragmentată și nu asigură o delimitare eficientă a

responsabilităților, fiind necesară și abordarea suprapunerii responsabilităților care revin agențiilor guvernamentale. Controlul parlamentar al activităților guvernamentale ar trebui să crească. Ar trebui urmate recomandările instituțiilor de supraveghere în vederea asigurării unei mai bune guvernante și responsabilități.

Sistemului judiciar din Kosovo se află într-o fază inițială de pregătire. În cursul perioadei de raportare, s-au luat o serie de măsuri pozitive importante, precum adoptarea amendamentelor la Constituție și a majorității legislației secundare necesare pentru punerea în aplicare a legilor din cadrul „pachetului privind justiția” din 2015. De asemenea, Kosovo a numit majoritatea membrilor instituțiilor-cheie și a continuat să își sporească rata de soluționare a dosarelor. Cu toate acestea, administrarea justiției este lentă și inefficientă, iar nivelul de responsabilizare a funcționarilor din sistemul judiciar este insuficient. Sistemul judiciar este încă vulnerabil la influența politică nejustificată și instituțiile statului de drept au de suferit de pe urma lipsei de finanțare și de resurse umane.

Kosovo se află într-o fază inițială a pregătirilor/a atins un anumit nivel de pregătire în ceea ce privește lupta împotriva corupției. Kosovo și-a consolidat capacitățile instituționale de combatere a corupției și a criminalității organizate prin înființarea unor echipe de anchetă multidisciplinare, crearea unui mecanism de urmărire în cazurile de corupție la nivel înalt, precum și sprijinirea departamentului pentru infracțiuni grave din cadrul instanțelor principale. Acest lucru a condus la un număr mai mare de cazuri de corupție la nivel înalt care au făcut obiectul unor anchete și urmăriri în justiție. Cu toate acestea, corupția rămâne răspândită în multe domenii și continuă să reprezinte o problemă gravă. Este necesară o voință politică mai puternică de a aborda această problemă în mod cuprinzător.

Kosovo se află într-o fază inițială a pregătirilor în ceea ce privește lupta împotriva criminalității organizate. Numărul anchetelor și al condamnărilor definitive rămâne scăzut. Persistă lacunele legislative și este necesară îmbunătățirea aplicării legilor, în special în ceea ce privește spălarea banilor, confiscarea și punerea sub sechestru a bunurilor și anchetele financiare. Influența nejustificată asupra anchetelor și lipsa unui angajament politic strategic reprezintă obstacole în calea combaterii criminalității organizate. Kosovo și-a continuat eforturile de combatere a terorismului, dar se confruntă în continuare cu provocări în acest domeniu.

S-au înregistrat unele progrese în domeniul drepturilor omului prin măsurile luate pentru punerea în aplicare a pachetului de legi privind drepturile omului din 2015 și declarațiile de sprijin pentru drepturile persoanelor LGBTI. Cu toate acestea, punerea în aplicare continuă să fie împiedicată de lipsa resurselor și a angajamentului politic, în special la nivel local. Sunt necesare mai multe eforturi pentru garantarea efectivă a drepturilor de proprietate și abordarea chestiunilor returnării și reintegrării persoanelor strămutate, protecției patrimoniului cultural și combaterii violenței bazate pe gen. Protecția drepturilor persoanelor care aparțin minorităților și a persoanelor cu handicap ar trebui consolidată în mod semnificativ. Kosovo a atins un anumit nivel de pregătire în domeniul libertății de exprimare. S-au înregistrat o serie de evoluții îngrijorătoare în perioada de raportare, inclusiv o serie de amenințări la adresa unor jurnaliști. Adunarea din Kosovo demonstrează un angajament limitat cu privire la găsirea unei soluții pentru finanțarea durabilă a organismului public de radiodifuziune și televiziune, ceea ce conduce la vulnerabilitatea acestuia la presiuni politice. Nu au existat evoluții legislative cu privire la reglementarea privind proprietatea asupra mass-mediei și transparența acesteia.

În ceea ce privește **normalizarea relațiilor cu Serbia**, Kosovo și-a menținut angajamentul față de punerea în aplicare a acordurilor obținute în cadrul dialogului facilitat de UE. Progresele au fost limitate și din cauza procesului electoral din Serbia și a situației interne din

Kosovo. Cu toate acestea, procesul a fost relansat în august 2016, odată cu începerea lucrărilor la podul de la Mitrovica/Mitrovicë și cu libertatea de circulație. Sunt necesare în continuare eforturi pentru punerea în aplicare a acordurilor deja încheiate. Măsurile luate ar trebui să aibă un impact pozitiv și concret asupra vieții de zi cu zi a cetățenilor atât din Kosovo, cât și din Serbia.

În ceea ce privește **criteriile economice**, Kosovo se află într-o fază inițială pe planul dezvoltării unei economii de piață funcționale. S-au înregistrat unele progrese, în special în ceea ce privește sprijinirea întreprinderilor orientate către export, îmbunătățirea executării contractelor, în special în sectorul financiar, și accesul la finanțare. Cu toate acestea, deciziile nesustenabile din punct de vedere bugetar privind prestațiile sociale pentru veteranii de război ar putea avea un efect negativ asupra stabilității macroeconomice a Kosovo și asupra relațiilor sale cu instituțiile financiare internaționale. Deficitul comercial persistent reflectă fragilitatea bazei de producție și lipsa de competitivitate la nivel internațional. Dependența de transferurile de fonduri și amploarea economiei informale contribuie, de asemenea, la scăderea motivației ocupării unui loc de muncă, având drept consecință o scădere a ratei de participare la forța de muncă, în special în rândul femeilor, și la rate ridicate ale șomajului, în special în rândul tinerilor și al lucrătorilor necalificați.

Kosovo se află într-o fază inițială de pregătire în ceea ce privește capacitatea de a face față presiunilor concurenței și forțelor pieței din Uniune. Nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește îmbunătățirea calității educației, care este un factor-cheie pentru îmbunătățirea creșterii economice și a competitivității pe termen lung.

Kosovo se află într-o fază inițială de aliniere la **standardele europene**. Alinierea legislativă a continuat în unele domenii, însă punerea în aplicare este redusă. S-au înregistrat unele progrese în domeniul achizițiilor publice și al concurenței. S-au înregistrat progrese satisfăcătoare în domeniul vamal, în special în ceea ce privește combaterea corupției, încasarea veniturilor și reducerea costurilor administrative ale exporturilor, însă Kosovo ar trebui să își intensifice lupta împotriva economiei informale și a evaziunii fiscale. Sectorul energetic continuă să se confrunte cu probleme; nu există progrese cu privire la scoaterea din funcțiune a centralei Kosovo A sau la modernizarea centralei Kosovo B și s-au înregistrat foarte puține progrese în domeniul surselor regenerabile de energie.

ANEXA 2 – STATISTICI-CHEIE

DATE STATISTICE (la data de 5.10.2016)

Demografie	Notă:	Munte negru		Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei		Albania		Serbia		Turcia		Bosnia și Herțegovina		Kosovo *		EU-28	
		2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Populația totală (mii de locuitori)	1)	621,5	622,1	2 065,8	2 069,2	2 895,0e	2 892,3e	7 149,2e	7 114,4	76 668	77 696	3 827,3e	3 819,5e	1 804,9e	1772,1p	506 944p	508 293bp
Proporția persoanelor cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani din populația totală (în %)		68,1	67,8	70,8	70,5	68,8e	69,0	67,6	67,1	67,7	67,8	:	:	:	:	65,8p	65,5bp
Rata brută a variației naturale a populației (la 1 000 de locuitori)		2,4	1,7	1,9	1,3e	5,2e	3,7e	-4,9	-5,4	12,3	11,8	-1,5p	:	13,2e	12,4be	0,4p	-0,3bp
Speranța de viață a bărbaților la naștere (ani)		74,1	:	73,5	:	76,4e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	78,1p	:
Speranța de viață a femeilor la naștere (ani)		78,9	:	77,5	:	80,3e	:	78,0	:	80,9	:	:	:	:	:	83,6p	:

Piața forței de muncă	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Rata de activitate economică a persoanelor cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani: proporția populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani care este activă din punct de vedere economic (în %)		67,6	68,5	70,8	70,2	68,6e	71,3e	68,0b	68,1	58,9	59,9	59,2	59,2	47,7	42,8	76,8	77,1
Rata de activitate economică a bărbaților cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani: proporția populației masculine cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani care este activă din punct de vedere economic (în %)		74,5	74,9	84,5	83,8	80,5e	81,8e	76,6b	76,7	82,2	82,7	72,4	71,9	71,4	65,1	83,2	83,4
Rata de activitate economică a femeilor cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani: proporția populației feminine cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani care este activă din punct de vedere economic (în %)		60,7	62,1	56,8	56,2	57,3e	61,1e	59,5b	59,5	35,8	37,3	46,0	46,3	24,2	20,4	70,5	70,8

	Munte negru	fosta Republică iugoslavă a Macedoniei	Albania	Serbia	Turcia	Bosnia și Herțegovina	Kosovo *	EU-28
--	-------------	--	---------	--------	--------	-----------------------	----------	-------

Ratele de ocupare a forței de muncă cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani (% din populație)																	
Total		55,6	56,7	51,3	51,9	56,6e	59,3e	54,8b	56,0	53,2	53,9	43,2	43,2	31,3	29,1	69,2	70
Bărbați		61,4	61,9	61,6	61,5	65,2e	68,1e	62,5b	63,7	75,0	75,3	54,6	53,9	48,4	44,9	75,0	75,8
Femei		49,4	51,5	40,8	42,1	48,5e	50,7e	47,2b	48,3	31,6	32,6	31,9	32,4	14,5	13,2	63,4	64,2
Persoanele în vârstă de 15-24 de ani care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare, % din populația din aceeași grupă de vârstă		17,7	19,1	:	:	30,9e	29,6	20,7	20,1	24,9	24,0	26,1	27,7	:	:	12,5	12,0
Persoanele în vârstă de 15-29 de ani care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare, % din populația din aceeași grupă de vârstă		22,6	23,4	:	:	34,5e	32,8	25,6	24,6	28,5	28,0	31,8	32,8	:	:	15,4	14,8
Principalele sectoare în care este ocupată forța de muncă																	
Agricultură, silvicultură și pescuit (în %)	2)	5,7	7,7	18,5	17,9	42,7e	41,3e	19,9b	19,4	21,1	20,6	17,1	17,9	2,6	2,3	4,7	4,5
Industrie (în %)	2)	11,1	10,8	23,4	23,4	11,0e	11,6e	20,2b	19,9	20,5	20,0	22,1	22,0	17,7	18,7	17,4	17,3
Construcții (în %)	2)	6,5	6,6	7,0	7,1	6,4e	6,9e	4,5b	4,5	7,4	7,2	7,9	7,5	10,9	9,5	6,8	6,8
Servicii (în %)	2)	76,7	74,8	51,1	51,6	39,4e	40,2	55,4b	56,1	51,0	52,2	52,7	52,4	67,2	68,3	71,0	71,3
Persoane angajate în sectorul public ca proporție din totalul ocupării forței de muncă, persoane cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani (%)	3)	32,8	32,4	:	:	17,5e	16,7e	31,4b	29,7	13,1b	13,5	31,9	31,2	31,4s	32,6	:	:
Persoane angajate în sectorul privat ca proporție din totalul ocupării forței de muncă, persoane cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani (%)	3)	48,2	46,8	:	:	82,5e	83,3e	68,6b	70,3	86,9b	86,5	63,1	63,2	68,6s	67,4	:	:
Rata șomajului (% din forța de muncă)																	
Total	4)	18,0	17,5	28,0	26,1	17,5e	17,1e	19,2b	17,6	9,9	10,3	27,6	27,9	35,3	32,9	10,2	9,4
Bărbați	4)	17,8	17,7	27,7	26,7	19,2e	17,1e	18,3b	16,8	9,1	9,3	25,3	25,9	33,1	31,8	10,1	9,3
Femei	4)	18,2	17,3	28,6	25,1	15,2e	17,1e	20,3b	18,7	11,9	12,6	31,2	30,9	41,6	36,6	10,3	9,5
Tineri cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani	4)	35,8	37,6	53,1	47,3	39,0e	39,8e	47,4b	43,2	17,8	18,4	62,7	62,3	61,0	57,7	22,2	20,4
De lungă durată (> 12 luni)	4)	14,0	13,6	23,4	21,3	11,2e	11,3e	12,8b	11,3	2,0	2,2	23,4	22,8	26,1	23,8	5,0	4,5

	Munte negru	fosta Republică iugoslavă a Macedoniei	Albania	Serbia	Turcia	Bosnia și Herțegovina	Kosovo *	EU-28
--	-------------	--	---------	--------	--------	-----------------------	----------	-------

Salarii și indemnizații lunare nominale medii (în EUR)	5)	479,0	:	:	:	378,8	386,4	523,6	506,4	:	:	424,4	424,4	:	:	:	:
--	----	-------	---	---	---	-------	-------	-------	-------	---	---	-------	-------	---	---	---	---

Educație	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Tineri care au părăsit timpuriu sistemul de educație și de formare: proporția populației cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani care a absolvit cel mult un nivel de învățământ secundar inferior și care nu urmează alte cursuri de învățământ sau de formare (în %)		5,1	5,7	12,5	11,3p	26,0e	21,3e	8,5	7,5	38,3	36,7	25,2	26,3	:	:	11,2	11,0
Cheltuielile publice pentru educație ca procent din PIB (%)		:	:	:	:	3,3	:	4,2	:	5,1	:	:	:	4,4	:	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care nu a absolvit vreo formă de învățământ sau decât învățământul primar, total		1,1	6,6	:	13,7	30,9e	24,9e	10,1b	8,6	12,6	11,5	6,5	6,2	20,7	17,9	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care nu a absolvit vreo formă de învățământ sau decât învățământul primar, bărbați		1,2	6,9	:	:	31,0e	27,1e	10,2b	9,3	6,9	7,1	5,8	5,6	18,8	14,9	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care nu a absolvit vreo formă de învățământ sau decât învățământul primar, femei		1,0	6,3	:	:	30,7e	22,6e	10,0b	7,9	17,9	15,7	7,2	6,9	22,9	21,3	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care a absolvit o formă de învățământ secundar, total		86,3	80,6	:	76,1	49,7e	52,4e	82,3b	83,2	70,0	69,9	85,6	86,3	68,2	67,3	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care a absolvit o formă de învățământ secundar, bărbați		87,8	85,3	:	:	55,9e	57,9e	84,8b	84,5	76,7	76,9	89,6	88,6	71,8	72,4	:	:
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care a absolvit o formă de învățământ secundar,		84,7	75,7	:	:	43,5e	46,8e	79,7b	81,7	63,8	63,3	81,2	83,5	64,0	61,5	:	:

	Muntenegru	fosta Republică iugoslavă a Macedoniei	Albania	Serbia	Turcia	Bosnia și Herțegovina	Kosovo *	EU-28
--	------------	--	---------	--------	--------	--------------------------	----------	-------

femei																	
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani care a absolvit o formă de învățământ terțiar, total		28,3	31,0	24,9	28,6	16,7e	22,1e	27,0b	28,9	21,5	23,5	18,9	17,2	14,8	17,2	37,8	38,6
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani care a absolvit o formă de învățământ terțiar, bărbați		25,3	32,9	21,4	23,1	14,0e	19,6e	21,5b	24,2	23,4	25,0	15,2	13,4	16,6	19,5	33,4	33,9
Procentajul populației cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani care a absolvit o formă de învățământ terțiar, femei		31,3	32,2	28,7	34,5	19,2e	24,7e	32,8b	33,7	19,6	22,1	23,2	21,3	13,0	14,7	42,2	43,3

Conturi naționale	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Produsul intern brut																	
La prețurile actuale (miliarde EUR)	6)	3,5	3,6	8,6	9,1p	10,0p	10,3p	33,3	33,5	601,5	645,4	14,0	14,6	5,6	:	13 987,3	14 693,0
Pe locuitor (în EUR)	6)	5 600	5 800	4 100	4 400p	3 400	3 600	4 700	4 700	7 800	8 300	3 600	3 800	3 100	:	27 500	28 800
În funcție de standardele puterii de cumpărare (SPC) pe cap de locuitor	6)	11 200	11 800	10 100	10 600	8 300	8 600	10 200	10 300	14 600	15 100	8 000	8 300	:	:	27 500	28 700
În funcție de standardele puterii de cumpărare (SPC) pe cap de locuitor, în raport cu media UE (UE-28 = 100)	6)	41	41	37	37	30	30	37	36	53	53	29	29	:	:	-	-
Rata anuală reală a variației față de anul anterior (în %)	6)	1,8	3,4	3,5p	3,7e	1,8p	2,8p	-1,8	0,8	3,0	4,0	1,1	:	1,2	:	1,5	2,2
Valoarea adăugată brută din principalele sectoare																	
Agricultură, silvicultură și pescuit (în %)	6)	10,0	9,8	11,7	11,4p	22,9p	22,1p	9,3	8,2	8,0	8,5	7,1	:	14,3	:	1,6	1,5
Industrie (în %)	6)	13,5	12,9	18,3	18,7p	14,7p	14,6p	25,1	25,9	22,0	21,5	21,3	:	19,4	:	19,1	19,2
Construcții (în %)	6)	4,2	4,6	8,0	7,9p	10,0p	10,8p	5,1	5,5	5,1	5,0	4,7	:	7,3	:	5,4	5,4
Servicii (în %)	6)	72,3	72,7	62,0	62,0p	52,4p	52,5p	60,5	60,4	64,9	65,0	66,9	:	59,0	:	73,9	73,9

Balanța de plăți	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Investiții străine directe (ISD) nete (investiții străine - investiții în străinătate) (în milioane de EUR)	13)	353,9	619,3	197,4	170,7	811,5	818,4	1 236,3	1 803,8	4 121,9	10 641,7	386,1	221,2	123,8	287,3	- 22 872,0	:

		Muntenegru		fosta Republică iugoslavă a Macedoniei		Albania		Serbia		Turcia		Bosnia și Herțegovina		Kosovo *		EU-28	
Investiții străine directe (ISD) nete (investiții străine - investiții în străinătate) (în % din PIB)	13)	10,2	17,1	2,3	1,9p	8,1p	8,0p	3,7	5,4	0,7	1,6	2,8	1,5	2,2	:	-0,2	:
Investiții străine directe (ISD) nete (investiții străine - investiții în străinătate) în raport cu UE-28 (în milioane de EUR)	14)	102,5	403,0	10,8	-169,2	:	:	1 073,9	1 480,4	1 509,5	4 809,2	:	:	82,4	101,3	-	-
Investiții străine directe (ISD) nete (investiții străine - investiții în străinătate) în raport cu UE-28 (în % din PIB)	14)	3,0	11,1	0,1	-1,9	:	:	3,2	4,4	0,3	0,7	:	:	1,5	:	-	-
Sumele de bani trimise de emigranți ca % din PIB	15)	1,3	:	2,2p	2,1e	:	:	7,8	8,7	0,1	0,1	8,5	8,3	:	:	0,1	:

Comerțul exterior cu bunuri	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Comerțul internațional cu bunuri																	
Proporția exporturilor către țările UE-28 din valoarea totală a exporturilor (în %)		35,8	35,7	76,5	77,2	77,4	75,5	65,7	67,0	43,5	44,5	72,1	71,6	30,2	32,6	-	-
		45,8	41,3	63,4	62,1	61,1	61,8	57,1	57,3	36,7	38,0	58,9	60,8	42,6	42,2	-	-
Balanța comercială (în milioane EUR)		-1 451	-1 524	-1 758	-1 726	-2 114	-2 154	-2 950	-2 985	-63 685	-56 977	-3 844	-3 510	-2 214	-2 309	11 139	64 169
Comerțul internațional cu bunuri și servicii, în raport cu PIB-ul																	
Importuri (% din PIB)	6)	60,0	61,1	64,9	65,0p	47,2p	:	54,2	56,4	32,1	30,8	:	:	50,6	:	40,4	40,5
Exporturi (% din PIB)	6)	40,1	42,5	47,7	48,8p	28,2p	:	43,4	46,7	27,9	28,0	:	:	19,6	:	43,1	43,8

Finanțe publice	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Statistici privind finanțele publice, raportate la PIB																	
** Excedent (+) / deficit (-) al bugetului general (în %)	7)	-3,1	7,7	-4,2	-3,5	-5,2	-4,0	-6,7	-3,8	0,4	1,7	-2,0	0,7	:	:	-3,0	-2,4
* * Datoria publică (în %)	7) 8)	56,7	63,3	38,2	38,0	71,8	72,5	72,4	76,4	34,5	31,3	41,6	41,9	10,5	12,8	86,8	85,2

Indicatori financiari	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
------------------------------	-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

		Muntenegru	fosta Republică iugoslavă a Macedoniei	Albania	Serbia	Turcia	Bosnia și Herțegovina	Kosovo *	EU-28
--	--	------------	--	---------	--------	--------	--------------------------	----------	-------

Variația anuală a prețurilor de consum (în %)		-0,7	1,5	-0,3	-0,3	0,7	2,0	2,9	1,9	8,9	7,7	-0,9	-1,0	0,4	-0,5	0,5	0,0
Datoria externă totală, raportată la PIB (în %)	9)	:	:	70,3p	69,9p	69,6	73,9	77,1	80,1	55,0	56,4	:	:	32,3	:	:	:
Rata dobânzii percepute la credite (un an), pe an (în %)	10)	9,22	8,53	3,75	3,75	7,66	7,77	10,50	6,50	11,68	10,79	6,32	5,74	10,70	:	:	:
Rata dobânzii percepute la depozite (un an), pe an (în %)	11)	1,86	1,23	0,50	0,25	1,92	1,35	5,50	2,50	7,75	7,27	0,09	0,09	1,07	:	:	:
Valoarea activelor de rezervă (inclusiv aur) (în milioane EUR)	12)	545	674	2 436	2 262	2 192	2 880	9 907	10 378	95 824	99 620	4 001	4 400	746	861	:	:
Rezerve internaționale - echivalare în luni de importuri	12)	3,2	3,7	5,3	4,6	5,6	7,6	6,6	6,6	5,9	6,0	6,1	6,8	3,2		:	:

Producția economică	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Indicele producției industriale (2010 = 100)		81,8	88,3	112,5	118,0	139,2	142,4	98,8	107,1	120,5	124,3	103,9	107,1	:	:	101,7	103,9

Infrastructură	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Densitatea rețelei feroviare (linii aflate în exploatare pentru o mie de km²)		18,1	18,1	27,2	27,2	12,0	13,2s	49,3	48,6s	12,9	12,9	20,1	20,1	30,6	30,6	:	:
Lungimea rețelei de autostrăzi (în kilometri)		0	0	259	259	:	:	607	693	2 155	2 159	128	128	80	80	:	:

Energie	Notă:	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Importurile nete de energie în raport cu PIB	16)	5,4	4,2	8,5	6,4	1,3	0,7	5,3	4,7	1,8	1,4	6,8	5,3	6,9	:	2,4	1,7

: = nu există date disponibile

b = întrerupere în serie

e = valoare estimată

p = date provizorii

s = estimare Eurostat

– = neaplicabilă

* = Această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu Rezoluția 1244/99 a Consiliului de Securitate al ONU și cu Avizul CIJ privind

Declarația de independență a Kosovo.

** = Datele privind deficitul public și datoria publică ale țărilor implicate în procesul de aderare sunt publicate „ca atare”, fără nicio garanție în ceea ce privește calitatea acestora și respectarea normelor SEC.

Note de subsol:

- 1) Bosnia și Herțegovina: populația înregistrată la jumătatea anului.
- 2) Albania: proporțiile nu totalizează 100 %, deoarece, în unele cazuri, persoanele nu au fost sau nu au putut fi clasate într-o activitate anume.
- 3) Bosnia și Herțegovina: proporțiile nu totalizează 100%, deoarece alte tipuri de proprietate sunt excluse. Muntenegru: cu excepția ONG-urilor.
- 4) Turcia: șomajul bazat pe criteriul celor 4 săptămâni + utilizarea exclusivă a metodelor active de căutare a unui loc de muncă.
- 5) Serbia, 2014: indemnizațiile și salariile plătite angajaților persoanelor juridice și ai întreprinderilor neconstituite în societăți. Bosnia și Herțegovina: salariul net.
- 6) Turcia și Bosnia și Herțegovina: pe baza SEC 1995.
- 7) UE-28: pe baza SEC 2010.
- 8) Valoarea PIB-ului este obținută din Cadrul de cheltuieli pe termen mediu 2016-2018 (aprilie 2015).
- 9) Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei: pe baza Manualului balanței de plăți, ediția a 6-a.
- 10) Albania: rată medie ponderată aplicată noilor împrumuturi pe 12 luni contractate în cursul lunii respective cu scadența la 12 luni. Bosnia și Herțegovina: ratele dobânzii percepute la credite pe termen scurt în moneda națională acordate societăților nefinanciare (medie ponderată). Muntenegru: media ponderată a ratei dobânzii efective, solduri, anuală. Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei: sfârșitul anului (31 decembrie). Kosovo: include comisionul de plată aplicat de bănci.
- 11) Albania: rata dobânzii la depozite reprezintă media ponderată a ratei pentru noile depozite acceptate în cursul lunii respective, cu scadența la 12 luni. Bosnia și Herțegovina: ratele pentru depozitele la vedere în moneda națională ale gospodăriilor (medie ponderată). Muntenegru: media ponderată a ratei dobânzii efective, solduri, anuală. Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei: sfârșitul anului (31 decembrie). Turcia: facilitatea de depozit overnight. Kosovo: include comisionul de plată aplicat de bănci.
- 12) Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei: sfârșitul anului (31 decembrie).
- 13) Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, Albania, Serbia, Bosnia și Herțegovina, Kosovo și UE-28: pe baza Manualului balanței de plăți, ediția a 6-a.
- 14) Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, Serbia și Kosovo: pe baza Manualului balanței de plăți, ediția a 6-a.
- 15) Fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, Serbia, Bosnia și Herțegovina și UE-28: pe baza Manualului balanței de plăți, ediția a 6-a.
- 16) Muntenegru, fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, Albania, Turcia și Kosovo: calcule Eurostat.